

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Patricie Šupíková

Pravomoc a působnost policejních orgánů v trestním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Pravomoc a působnost policejních orgánů v trestním řízení*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

Ve Štěpánkovicích dne 18. března 2020

Patricie Šupíková

Ráda bych poděkovala paní vrchní státní zástupkyni JUDr. Lence Bradáčové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce. Děkuji také rodičům a partnerovi za podporu po celou dobu studia.

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Policejní orgány	11
2.1 Vymezení policejních orgánů dle trestního řádu.....	11
2.2 Policejní orgány jako orgány činné v trestním řízení.....	11
2.2.1 Působnost policejních orgánů	12
2.2.2 Spory o příslušnost.....	13
2.3 Policejní orgány ve fázích přípravného řízení.....	14
2.3.1 Pravomoci policejních orgánů v přípravném řízení.....	16
2.4 Policejní orgány v soudní fázi trestního řízení.....	20
3 Bezpečnostní sbory	22
3.1 Právní úprava.....	22
3.2 Služební poměr.....	22
3.3 Zaměstnanci České republiky zařazení k výkonu práce v bezpečnostním sboru.....	24
4 Státní zastupitelství.....	26
4.1 Právní úprava.....	26
4.2 Státní zástupce jako orgán činný v trestním řízení.....	26
4.3 Vztah státního zástupce a policejních orgánů	27
4.4 Přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce podle § 157a tr. řádu.....	29
5 Policie České republiky	31
5.1 Právní základy	31
5.2 Organizace Policie ČR	33
5.3 Policejní orgány dle trestního řádu.....	34
5.3.1 Věcná, funkční a místní příslušnost útvarů Policie ČR pro trestní řízení	34
5.3.2 Služba kriminální policie a vyšetřování.....	37
5.3.3 Vyšetřovatel	38
5.3.4 Rozsah působnosti.....	39
6 Vězeňská služba České republiky.....	41
6.1 Právní základy	41
6.2 Organizace Vězeňské služby ČR	42
6.3 Policejní orgány dle trestního řádu.....	42
6.3.1 Pověřené orgány Vězeňské služby jako policejní orgány.....	42
6.3.2 Rozsah působnosti.....	43
7 Celní správa České republiky	45
7.1 Právní základy	45
7.2 Organizace Celní správy	45
7.3 Policejní orgány dle trestního řádu.....	46
7.3.1 Pověřené celní orgány jako policejní orgány	46
7.3.2 Rozsah působnosti.....	49
7.3.3 Úvahy de lege ferenda.....	49
8 Generální inspekce bezpečnostních sborů	51
8.1 Důvody vzniku	51
8.2 Právní základy	52

8.3 Organizace GIBS	52
8.4 Policejní orgány dle trestního řádu	53
8.4.1 GIBS jako policejní orgán	53
8.4.2 Rozsah působnosti	54
8.4.3 Pověřené orgány GIBS jako policejní orgány	55
8.4.4 Vyšetřování konané státním zástupcem	56
9 Vojenská policie	58
9.1 Právní základy.....	58
9.2 Organizace Vojenské policie	58
9.3 Policejní orgány dle trestního řádu	59
9.3.1 Pověřené orgány Vojenské policie jako policejní orgány	59
9.3.2 Rozsah působnosti	60
10 Zpravodajské služby	62
10.1 Postavení zpravodajských služeb	62
10.2 Policejní orgány dle trestního řádu	63
10.2.1 Pověřené orgány zpravodajských služeb jako policejní orgány.....	63
10.2.2 Rozsah působnosti.....	64
11 Závěr	65
12 Seznam použitých zdrojů	67
12.1 Právní předpisy	67
12.2 Komentáře	69
12.3 Monografie	69
12.4 Odborné články.....	70
12.5 Judikatura.....	70
12.6 Internetové zdroje	71
12.7 Ostatní zdroje.....	71
13 Shrnutí.....	73
14 Abstract.....	74
15 Klíčová slova	75
16 Keywords	75

1 Úvod

Policejní orgány jsou v českém trestním právu koncipovány jako významné subjekty, jejichž hlavním úkolem je zajistit dostupné poznatky o spáchané trestné činnosti a jejím pachateli. Ačkoli mají zásadní funkci během trestním procesu, tak koncepce jejich působnosti není jednotná. Naopak, základní vymezení policejních orgánů v trestním řádu je na první pohled složité. Obsahuje poměrně strohý výčet policejních orgánů. Proto je nutné nahlédnout do dalších právních předpisů, nejen na zákonné úrovni, abychom byli schopni stanovit, který konkrétní policejní orgán a jeho útvar bude oprávněn v řízení postupovat a vykonávat svou pravomoc.

Základním úkolem policejních orgánů je odhalování trestné činnosti. Tu v obecném slova smyslu chápeme zejména vně policejních složek a policejní orgány považujeme za nejpovolanější subjekty k jejímu předcházení a odhalování. Je třeba pamatovat, že páchaní trestné činnosti se neděje pouze mimo, ale i uvnitř bezpečnostních sborů, proto nesmíme zapomenout na existenci orgánů, které tyto trestné činy a jejich pachatele mezi příslušníky odhalují.

Významná je spolupráce policejních orgánů a státního zastupitelství. Je nutné odlišit, kdy státní zástupce vykonává dozor, kdy se v rámci něj osobně rozhodne k provedení vyšetřování a kdy vyšetřování vede obligatorně. V rámci soustavy je potřeba správně určit příslušné státní zastupitelství, jehož státní zástupce bude oprávněn k výkonu dozoru nebo vedení trestního stíhání.

Diplomová práce se podrobně zabývá legislativní zkratkou „policejní orgány“, odlišuje je od sebe, rozděluje, popisuje vzájemné vztahy a rozpracovává jejich postavení v jednotlivých fázích trestního řízení. Cílem je vytvoření uceleného přehledu všech policejních orgánů spolu s výčtem jejich oprávnění, okruhem osob a trestných činů, na které se vztahuje působnost, protože policejní orgány jsou v odborné literatuře poměrně opomíjené a autoři se spíše věnují jiným oblastem trestního práva procesního. Výzkumným cílem je, aby práce popsala odlišnosti v postavení jednotlivých policejních orgánů.

Práce má dvě části. Nejprve se zabývá policejními orgány jako celkem, popisuje jejich postavení jako orgánů činných v trestním řízení, pravomoci v trestním řízení, vztah ke státnímu zastupitelství a obecněji vymezuje jejich jednotlivou působnost. V této souvislosti je potřeba se seznámit se soustavou státního zastupitelství a jeho pravomocemi, zejména s výkonem dozoru v přípravném řízení, a vymezit bezpečnostní sbory, o nichž bude dále pojednáno. Druhá část práce se v samostatných kapitolách věnuje jednotlivým policejním

orgánům a seznamuje s jejich postavením jako bezpečnostními sbory, organizací a klade důraz na popsání postavení podle trestního řádu.

Protože dosud nebyla vytvořena žádná publikace, která by se podrobně věnovala výlučně policejním orgánům a jejich odlišnostem, je nutné vycházet primárně z právních předpisů. Za základní literární zdroj považuji Trestní řád I., II., komentář od prof. Šámala a kol., 7. vydání, z r. 2013. Jedná se o nejobsáhlejší a nejpodrobnější komentářovou literaturu, která v současnosti k trestnímu řádu v České republice existuje a vychází z něj většina dalších publikací. Využívám také další komentáře k trestnímu řádu a ostatním zákonům, zejména k zákonu č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů a k zákonu č. 153/1994 Sb. zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů. Nelze opomenout ani učebnici Trestní právo procesní, 6. vydání, od kolektivu prof. Fenyka, Trestní právo procesní, 5. vydání, od prof. Jelínka a Trestní právo procesní, 4. vydání, prof. Šámala a kol., které obsahují výčet a popis pravomocí policejních orgánů. V bibliografii jsou tématu obecně věnovány většinou útržky vztahující se vždy k tomu jednomu policejnímu orgánu. Monografie spíše vymezují bezpečnostní sbory a jejich charakteristiku, než by se dopodrobna věnovaly jejich postavení dle trestního řádu, naopak tomuto jsou věnovány pouze jednotlivé kapitoly, nebo dokonce jejich části. Také judikatura není v této oblasti příliš bohatá, proto vycházím alespoň z existujících rozhodnutí, které se snažily vymezit hranice působnosti jednotlivých policejních orgánů a vztah policejních orgánů a výkonu dozoru.

Vzhledem k rozsáhlosti zvoleného tématu, byl vedoucím katedry trestního práva povolen větší rozsah práce.

2 Policejní orgány

2.1 Vymezení policejních orgánů dle trestního řádu

Základní definice policejních orgánů je obsažena v § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „tr. řád,“ „trestní řád“). Jedná se o legislativní zkratku, která zahrnuje poměrně velké množství orgánů a způsobuje roztržitost právní úpravy tím, že nedává působnost konat trestní řízení pouze jednomu policejnímu orgánu, naopak jich je devět a liší se obsah jejich pravomocí a působnost v jednotlivých fázích trestního řízení. Je potřeba odlišit policejní orgány a vyšetřovací orgány, nelze jednoduše obecně vyjmenovat policejní orgány a přiřadit jim shodnou působnost.

Dle trestního řádu se policejními orgány rozumějí útvary Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Vězeňské služby České republiky, pověřené celní orgány, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace, pověřené orgány Vojenského zpravodajství a pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů.¹

2.2 Policejní orgány jako orgány činné v trestním řízení

Policejní orgány mají rozsáhlou působnost v celém trestním řízení. „*Jsou vedle státního zástupce a soudu jedním z orgánů činných v trestním řízení.*“² Jedná se o „*základní subjekty řízení, jimiž se rozumí činitelé, kteří mají vlastní vliv na průběh trestního řízení a tento vliv vykonávají, přičemž zákon jim k uskutečňování tohoto vlivu dává určitá práva a ukládá určité povinnosti.*“³

Tím, že zákonodárce ustavil orgány činné v trestním řízení, tak zajistil uplatnění zásady oficiality zakotvené v § 2 odst. 4 tr. řádu, která stanovuje orgánům činným v trestním řízení povinnost postupovat z úřední povinnosti.⁴ Je povinností policejních orgánů jednat a provádět úkony bez ohledu na vůli osob, jichž se takové úkony dotýkají a nečekat na

1 § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (tr. řádu)

2 JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 225.

3 ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 234.

4 Tamtéž, s. 235.

dispoziční úkon ze strany těchto subjektů. Tato zásada platí pro celé trestní řízení a pro všechny orgány činné v trestním řízení.⁵

Stranou je podle § 12 odst. 6 tr. řádu *ten, proti němuž se řízení vede, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce; stejné postavení má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek*. Teoretici často přisuzují stěžejní postavení a úlohu obžalovanému a státnímu zástupci, také se o stranách z pohledu teorie dá hovořit až v soudním stádiu trestního řízení, protože až v této fázi se plně uplatní zásada kontradiktornosti řízení a strany zde vystupují v navzájem opačných úlohách⁶, je třeba ovšem dodat, že zásada kontradiktornosti se v určité míře uplatňuje i v přípravném řízení.

2.2.1 Působnost policejních orgánů

Musíme od sebe odlišovat působnost jednotlivých policejních orgánů v trestním řízení, ta vyplývá už ze samotné dikce § 12 odst. 2 tr. řádu. Policejním orgánem s obecnou působností je pouze Policie České republiky (dále jako Policie ČR), zbývající policejní orgány mají jen omezenou působnost, tedy figurují jako policejní orgány pouze ve specifických případech, v trestním řízení vedeném proti konkrétním osobám, případně o vymezených trestných činech.^{7,8} Současná právní úprava tak dává základní postavení policejního orgánu útvarům Policii ČR, které budou konat vždy v případě, že nebude nadán působností jiný, speciální policejní orgán, který může konat úkony trestního řízení pouze za předpokladu, že jej k tomu výslovně zmocňuje trestní řád.

Pro příklad lze uvést pověřené orgány Vězeňské služby České republiky (dále jako Vězeňská služba ČR) a jejich působnost vystupovat jako policejní orgán podle § 12 odst. 2 písm. c) tr. řádu a prověřovat tak trestné činy spáchané osobami ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, zabezpečovací detenci, pokud byl trestný čin spáchán ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Naopak v jiných případech jim působnost policejního orgánu zákon nepřiznává, nemohou tak konat úkony trestního řízení

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 136 - 137.

⁶ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 133-134.

⁷ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 235.

⁸ Neexistuje pojem, který by přesně označoval působnost policejních orgánů, pro příklad lze uvést „obecnou a omezenou působnost“ dle: ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I. ...*, s. 235; „neomezená a zúžená působnost“ dle: PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav (ed). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1až 179h)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 125; „všeobecný orgán činný v trestním řízení a policejní orgány ve vymezeném rozsahu“ dle JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, s. 226.

vůči trestným činům spáchaným příslušníky Vězeňské služby ČR, případně osobám nenacházejícím se ve vyjmenovaných objektech (a contrario § 12 odst. 2 písm. c) tr. řádu). Typickým příkladem pro působnost policejních orgánů vztahující se k určité trestné činnosti jsou pověřené celní orgány, které prověřují skutečnosti, že byl spáchán trestný čin porušením mj. celních předpisů, předpisů o dovozu, vývozu a průvozu zboží dle § 12 odst. 2 písm. d) bod 1 tr. řádu.

Problematika působnosti policejních orgánů je sama o sobě komplikovaná. Problém může nastat, pokud dojde k situaci, že má více orgánů dānu působnost ve věci postupovat. Nejčastěji je nadān působností útvar Policie ČR a další policejní orgān. K této problematice uvádí Provazník typický příklad, kdy se útvar Policie ČR při šetření jiné trestní věci dozví o porušení celních předpisů, kde je dāna působnost pověřených celních orgānů. V úvahu přichází dvě možnosti. Útvar Policie ČR může předat pověřenému celnímu orgānu podnět k zahājení úkonů trestního řízení, nebo může věc prošetřit sám orgān Policie ČR.⁹

2.2.2 Spory o příslušnost

V souvislosti s příslušností více policejních orgānů k vedení úkonů trestního řízení, je nutno odkázat na § 158 odst. 11 a 12 tr. řādu, kde je stanovena povinnost jiných policejních orgānů než útvarů Policie ČR, které provádí úkony dle trestního řādu, oznāmit informaci o tomto šetření jinak příslušnému útvaru Policie ČR. O případném sporu o příslušnost (pozitivním, negativním) závazně rozhoduje stātní zástupce. Tato právní úprava se netýká vztahu policejní orgān vs. Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále také jako GIBS), pro tuto situaci je speciální úprava.¹⁰ Pokud je GIBS příslušná k řízení, je zakotvena povinnost neprodleně ji informovat o šetření a věc ji předat. Nepříslušný policejní orgān je oprávněn konat jen neodkladné a neopakovatelné úkony. V případě sporu o příslušnost mezi GIBS a jiným policejním orgānem opět rozhoduje stātní zástupce a toto jeho rozhodnutí je závazné. Zde je tedy možné, aby nepříslušný policejní orgān zahājil úkony trestního řízení a až poté věc předal GIBS, tato právní úprava zajišťuje rychlost řízení a snaží se o minimalizaci případného zmaření vedení trestního řízení.¹¹

⁹ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řād: komentār. I. díl...*, s. 126.

¹⁰ ŠĀMAL, Pavel, RŪŽIČKA, Miroslav. In ŠĀMAL, Pavel (ed). *Trestní řād II. § 157 až 314s. Komentār. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1968.

¹¹ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řād: komentār. I. díl...*, s. 126.

Trestní řád stanovuje další pravidlo týkající se příslušnosti policejních orgánů v trestním řízení v § 162. Jedná se o úpravu „speciální k § 158 odst. 11, 12 tr. řádu.“¹² Ustanovení se týká situace, kdy trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání ve fázi prověřování řešil jiný, než policejní orgán příslušný k vedení vyšetřování. Pak je zde povinnost bez odkladu věc předložit příslušnému policejnímu orgánu. V ustanovení § 162 odst. 2 tr. řádu je upraven pouze negativní spor o příslušnost, a to v případě, že policejní orgán, kterému byla věc předána k vedení vyšetřování, se nepovažuje za příslušný. V tomto případě předloží, se stanoviskem, věc dozorujícímu státnímu zástupci, který o příslušnosti rozhodne. Státní zástupce buď rozhodne, že předkládající policejní orgán je příslušný, nebo rozhodne o jeho nepříslušnosti a věc zašle policejnímu orgánu příslušnému.¹³

2.3 Policejní orgány ve fázích přípravného řízení

Při zkoumání působnosti policejních orgánů v trestním řízení je stěžejní úsek přípravného řízení, kde jsou jejich pravomoci nejširší a policejní orgány tak mají velké množství úkolů a procesních oprávnění, čímž se naplňuje jejich povinnost přispívat k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1 tr. řádu). Oprávnění policejních orgánů jsou ovlivněná vázaností pokyny státního zástupce, které trestní řád zakotvuje na několika místech. Pro demonstraci lze uvést § 157 odst. 2 nebo § 174 odst. 2 tr. řádu. Stěžejním nástrojem státního zástupce je využití dozorových oprávnění. Na vztahu policejních orgánů a státního zástupce jde jasně vidět jeho silné postavení v našem trestním procesu, zejména pokud hovoříme o přípravném řízení, tedy je „pánem přípravného řízení.“¹⁴ Stále je ovšem nutné mít na paměti, že policejní orgán je v přípravném řízení samostatný subjekt a jako takovému mu trestní řád ponechává odpovědnost za správnost, včasnost a úplnost provedení úkonů.¹⁵

Přípravné řízení je podle § 12 odst. 10 tr. řádu „úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání, po podání obžaloby, návrhu na schválení dohody

¹² ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1969.

¹³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 2111-2114.

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 499. ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 474.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 183. § 164 odst. 4 tr. řádu, RŮŽIČKA, Miroslav. K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 2, 35 – 43.

o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončující přípravné řízení.“

Jak již bylo uvedeno, přípravné řízení se může členit na dvě fáze. První fází je postup před zahájením trestního stíhání (prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin; zkráceně prověřování), jedná se o celou hlavu devátou trestního řádu. Ustanovení § 158 odst. 2 tr. řádu stanoví okamžik zahájení prověřování na sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, případně od provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. Druhou fází přípravného řízení je fáze *„trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu,*“¹⁶ vyšetřování. Mimo uvedené fáze přípravného řízení je nutno zmínit zkrácené přípravné řízení podle § 179a a násl. tr. řádu. V této specifické formě vůbec nehovoříme o vyšetřování, neboť trestní stíhání je zahájeno až podáním návrhu na potrestání soudy.¹⁷

Vzhledem k nejednotnosti právní úpravy, nelze pouze jednoduše shrnout, že policejní orgány mají stejné pravomoci po celou dobu přípravného řízení. Tato otázka naopak zasluhuje větší pozornost, protože v některých případech mohou jiné policejní orgány provádět prověřování a jiné vést vyšetřování.

V této souvislosti je nutné porovnat § 12 odst. 2 tr. řádu s § 161 tr. řádu. Ustanovení § 12 odst. 2 tr. řádu vymezuje policejní orgány obecně a podrobněji nerozebírá jejich působnost ve fázích přípravného řízení, proto se musíme věnovat § 161 tr. řádu, který vyjmenovává vyšetřovací orgány, které jsou oprávněny působit ve fázi přípravného řízení po zahájení trestního stíhání, je tomu tak kvůli *„vyšší procesní náročnosti řízení.*“¹⁸ Ve fázi vyšetřování tak mohou v souladu s § 161 odst. 2 – 7 tr. řádu působit pouze útvary Policie ČR, GIBS a pověřený orgán Vojenské policie. Tyto policejní orgány mohou konat prověřování i vyšetřování. Ostatní zde nevyjmenované policejní orgány mají působnost jen ve fázi prověřování. Pokud by bylo přípravné řízení dále vedeno nepřislušným policejním orgánem, jednalo by se o podstatnou vadu řízení a důkazy takto získané by byly absolutně neúčinné,¹⁹ *„nicotné a musely by se provést znovu*“²⁰. Podmínky pro konání vyšetřování

¹⁶ § 161 odst. 1 tr. řádu

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1902.

¹⁸ STRÍŽ, Igor. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 1238.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 226.

jednotlivými policejními orgány budu rozebírat dále v kapitolách vztahujícím se ke konkrétním policejním orgánům. Mimo policejní orgány, ustanovení § 161 tr. řádu počítá také se státním zástupcem jako orgánem, který za splnění podmínek § 161 odst. 4 tr. řádu koná vyšetřování.

Dle § 179a odst. 2 tr. řádu konají zkrácené přípravné řízení policejní orgány podle § 12 odst. 2 tr. řádu. Z tohoto ustanovení je ovšem výjimka v § 179a odst. 3 tr. řádu, podle něž koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce, a to o trestných činech příslušníků GIBS a zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v GIBS, příslušníků Bezpečnostní informační služby, příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušníků Vojenského zpravodajství a Vojenské policie.

Takto stanovená působnost neznamená, že nepříslušné policejní orgány vůbec nemohou působit, tam kde to zákon nepřipouští. Z nepřípustnosti trestní řád stanovil jednu výjimku, a to institut dožádání. Díky němu může příslušný policejní orgán jiný požádat o provedení jednotlivého procesního úkonu, ovšem nelze, aby byl dožádán k provedení celého vyšetřování²¹.

Pro úplnost je vhodné uvést, že podle § 161 odst. 6 tr. řádu „*vyšetřování může konat i kapitán lodi při dálkových plavbách o trestných činech spáchaných na této lodi.*“ K tomu prof. Šámal uvádí, že zde není možné aplikovat stejnou právní úpravu, jaké se použije při vedení vyšetřování státním zástupcem, a to navzdory dikci zákona, že se „*postupuje přiměřeně podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu konajícího vyšetřování.*“²² Kapitán lodi objektivně nemá stejný rozsah možností postupu dle trestního řádu jako vyšetřující státní zástupce a je tak nutné odlišit úkony jako výslech svědka a návrh soudu na vzetí obviněného do vazby²³.

2.3.1 Pravomoci policejních orgánů v přípravném řízení

Pravomoc lze charakterizovat jako souhrn oprávnění, jimiž orgán disponuje v rámci své působnosti.²⁴ Pro to, aby měl orgán pravomoc, musí být nejprve nadán působností.

²⁰ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 127.

²¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2110.

²² Srov. § 161 odst. 4, první věta za středníkem a § 161 odst. 6, část věty za středníkem

²³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2108.

²⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 264. ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 139.

V přípravném řízení se nejvíce projevuje činnost policejních orgánů. Jsou povinny vyřizovat trestní oznámení a zjistit všechny rozhodné skutečnosti pro získávání podkladů pro konečné rozhodnutí ve věci, a to ve prospěch i neprospěch osob, proti nimž se řízení vede.²⁵ V ustanovení § 158 odst. 1 tr. řádu je zakotvena povinnost policejních orgánů konat šetření, která jsou nutná pro zjištění, zda byl spáchán trestný čin a odhalení jeho pachatele. Policejní orgány mají svou činností zajistit dostatečné podklady, aby o věci mohlo být následně s konečnou platností rozhodnuto. K tomu jim zákon přiznává oprávnění a jsou vázané pokyny státního zástupce.

Pro řádný průběh prověřování jsou zakotvena oprávnění, která mohou policejní orgány využívat pro zjištění rozhodných skutečností. Jedná se toliko o demonstrativní výčet. Zahrnuje úkony z hlavy deváté trestního řádu a dále uvádí pravomoc požadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, odborná vyjádření a znalecké posudky, provádět neodkladné a neopakovatelné úkony, obstarávat podklady a spisy, provádět ohledání, požadovat provádět odběry krve a biologického materiálu, pořizovat zvukové a obrazové záznamy, získávat daktyloskopické otisky, provádět osobní prohlídky, zadržet osoby, provést zajištění věci pro důkazní účely a zajištění nástrojů a výnosů trestné činnosti (§ 158 odst. 3 tr. řádu).

Policejní orgány mají pravomoc ukončit věc již ve fázi prověřování. Odložit nebo odevzdat věc dle § 159a tr. řádu, mimo § 159a odst. 4 tr. řádu, mohou policejní orgány bez ingerence státního zástupce. Státní zástupce může takové rozhodnutí zvrátit až využitím dozorových oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu. Rozhodnutí nezakládá překážku rei iudicata.²⁶ Dočasně odložit trestní stíhání dle § 159b tr. řádu mohou policejní orgány pouze se souhlasem státního zástupce.

Policejní orgány mohou využívat operativně pátrací prostředky jako „opatření policejních orgánů uskutečňované podle trestního řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, i pátrání po skrývajících se pachatelích, nezvěstných osobách a věcných důkazech.“²⁷ Jsou zakotveny v ustanoveních § 158b - § 158f tr. řádu a zahrnují předstíraný převod, sledování osob a věci

²⁵ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 13, č. 7-8, s. 159 – 166.

²⁶ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 184.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1985.

a použití agenta. Agentem může být pouze příslušník Policie ČR nebo GIBS a použit jej může jen Policie ČR a GIBS, a to nezávisle na sobě.²⁸

Operativně pátrací prostředky mají pravomoc použít i orgány Celní správy, a to při výkonu působnosti dle mezinárodních smluv, pokud provádějí dohled nad osobami, o kterých existují závažné důvody předpokládat, že porušují právní předpisy druhé smluvní strany. Tato možnost je dána, pokud jsou splněny podmínky v trestním řádu a jedná se o řízení o úmyslném trestném činu.²⁹ Toto ustanovení ovšem mezi operativně pátrací prostředky legislativní zkratkou nepřesně řadí také odposlech a záznam telekomunikačního provozu.³⁰

Operativně pátrací prostředky je nutné odlišit od podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou zakotveny ve speciálních zákonech upravujících jednotlivé bezpečnostní sbory. Ustanovení § 72 zákona o Policii ČR dává policistům pravomoc použít podpůrné operativně pátrací prostředky. „*Policista je při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby, oprávněn používat podpůrné operativně pátrací prostředky.*“

Na použití operativně pátracích prostředků dle trestního řádu lze dosáhnout jen při splnění podmínek v něm stanovených, zejména po povolení státního zástupce nebo soudu a v řízení o úmyslném trestném činu. Operativně pátrací prostředky z trestního řádu lze, v případě řádného průběhu jejich opatrování, použít jako důkaz v trestním řízení.³¹ Naopak podpůrné operativně pátrací prostředky jsou „*instituty policejního práva, které nasazení operativně pátracích prostředků trestního řádu umožňují a podporují.*“³² Je tak obvyklé, že pro získání prvotních poznatků o trestné činnosti nejprve policisté sáhnou k použití podpůrných operativně pátracích prostředků a až následně iniciují použití operativně pátracích prostředků podle trestního řádu. Použití podpůrně operativních pátracích prostředků je typičtější pro fázi předcházející celému trestnímu řízení, to ovšem není bezpodmínečné. Použití podpůrných operativně pátracích prostředků může obecně příslušník toho kterého

²⁸ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 850.

²⁹ Blíže § 63 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Srov. JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou...*, s. 847.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1985.

³¹ VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 307.

³² Tamtéž

bezpečnostního sboru, k němuž se možnost použití ze zákona váže, není potřeba pověření jako v trestním řádu.³³

Stejně jako v zákoně o Policii ČR jsou podpůrné operativně pátrací prostředky zakotveny také v zákoně o Vězeňské službě ČR, kde mezi ně patří zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky. Zákon o Celní správě vymezuje krycí prostředky, zabezpečovací techniku, zvláštní finanční prostředky a využití informátora. Vojenská policie má zakotveny nástrahové prostředky, zabezpečovací techniku a zvláštní finanční prostředky. U zpravodajských služeb od operativně pátracích prostředků odlišujeme zpravodajské prostředky, k jejichž použití jsou zmocněny zpravodajské služby v jednotlivých zákonech upravujících jejich činnost. Jedná se o sledování osob a věcí, krycí doklady, krycí prostředky, nástrahovou a zabezpečovací techniku a využívání osob jednající v její prospěch u Úřadu pro zahraniční styky a informace. V rámci Bezpečnostní informační služby se jedná o zpravodajské prostředky, k nimž náleží zpravodajská technika, krycí prostředky, krycí doklady a sledování, a využívání služeb osob jednajících v její prospěch. Stejný rozsah je dán i u Vojenského zpravodajství. Tyto jsou zpravodajské služby oprávněny užívat bez ohledu na trestní řízení, pouze v souladu s výkonem své působnosti.

Operativně pátrací prostředky je možné použít jen v trestním řízení o úmyslném trestném činu (viz § 158b odst. 1 in fine tr. řádu). Vzhledem k charakteru operativně pátracích prostředků i k začlenění do hlavy deváté lze usuzovat, že se jich používá nejčastěji právě během prověřování. Podle § 158f tr. řádu jich však lze použít i po zahájení trestního stíhání, i v řízení před soudem. Jedná se o prostředky výlučně subsidiárního charakteru (§ 158b odst. 2 tr. řádu). Pro všechny operativně pátrací prostředky platí, že není možné tolerovat policejní provokaci, stejně tak je nepřípustná psychická pomoc ke spáchání trestného činu, avšak lze dotvořit podmínky pro dokonání i dokončení trestného činu.³⁴

Pravomoc používat operativně pátrací prostředky je dána pouze pověřeným policejním orgánům. U útvarů Policie ČR pověření vydává policejní prezident (srov. § 158b odst. 1 tr. řádu). Oprávnění mají Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV (Služba kriminální policie a vyšetřování dále také jako SKPV), Útvar zvláštních činností SKPV, Útvar speciálních činností SKPV, Národní protidrogová centrála SKPV, Úřad dokumentace a vyšetřování

³³ RAJMAN, Jindřich. In MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 158.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1991.

zločinů komunismu SKPV, SKPV jako útvary s územně vymezenou působností.³⁵ Oprávněnou osobou je policista, který je služebně zařazený v pověřeném útvaru, stejně tak může pravomoc vykonávat podle § 92 zákona o Policii ČR příslušník zahraničního bezpečnostního sboru za podmínek dle mezinárodní smlouvy, pokud má k tomuto souhlas policejního prezidenta.³⁶

I ostatní policejní orgány k použití operativně pátracích prostředků potřebují pověření. Pověřené orgány Vězeňské služby jsou pověřené ministrem spravedlnosti.³⁷ Útvary GIBS pověřuje její ředitel, u Celní správy se jedná o ministra financí, útvary Vojenské policie pověřuje ministr obrany a útvary zpravodajských služeb vždy příslušný ředitel.³⁸

Během vyšetřování jsou povinnosti policejních orgánů charakterizovány v § 164 odst. 1 tr. řádu. Vycházejí z oprávnění během prověřování, přičemž by nemělo docházet k opakování úkonů provedených zákonným způsobem, což by prodlužovalo trestní řízení. Samozřejmě je zachována povinnost respektovat pravomoci státního zástupce a soudce. Za stanovených podmínek má policejní orgán širší pravomoc vyslýchat svědky. To v případě, že se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon, výslech osoby mladší patnácti let, osoby, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, anebo nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak, nebo hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování (§ 164 odst. 1 tr. řádu). V případě vedení přípravného řízení podle § 169 a násl. tr. řádu není policejní orgán rozsahem omezení výslechů svědků vázán.

2.4 Policejní orgány v soudní fázi trestního řízení

Přípravné řízení není jedinou fází, ve které policejní orgány fungují. V souladu s § 183 tr. řádu mohou být policejní orgány požádány předsedou senátu, aby opatřily důkaz, případně provedly předvedení nebo doručily písemnost. Trestní řád zde policejním orgánům dává povinnost urychleného vyhovění. Policejní orgány nemohou v řízení před soudem postupovat

³⁵ Tamtéž, s. 1988.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1989.

³⁷ V souladu s ustanovením § 16 zákona o Vězeňské službě operativně pátrací prostředky a podpůrné operativně pátrací prostředky využívají v objektech Vězeňské služby na žádost nebo se souhlasem ministra spravedlnosti také oprávněné útvary Policie ČR

³⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II ...*, s. 1987.

z vlastní iniciativy. Trestní řád dává také státnímu zástupci oprávnění žádat policejní orgány o opatření důkazu nutného pro řízení před soudem (srov. § 179 odst. 1 tr. řádu).³⁹ V obou případech se jedná o výzvu policejním orgánům podle § 12 odst. 2 tr. řádu, tedy zákon se neomezuje pouze na vyšetřovací orgány.

I ve vykonávacím řízení postupují policejní orgány až po příkazu soudu, jedná se o ustanovení § 321 odst. 3 tr. řádu v souvislosti s dodáním odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence.⁴⁰

³⁹ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 188.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 228.

3 Bezpečnostní sbory

3.1 Právní úprava

Jak vyplývá z již uvedeného, za policejní orgány dle § 12 odst. 2 tr. řádu nelze považovat pouze Policii ČR, případně její útvary. Naopak trestní řád toto postavení přiznává devíti různým orgánům, jedná se o bezpečnostní sbory.

Bezpečnostní sbory jsou obecně upraveny v § 1 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů), podle tohoto ustanovení bezpečnostními sbory jsou Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, GIBS, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace. K bezpečnostním sborům se teorií dále přiřazují i ozbrojené síly, Vojenská policie, Vojenské zpravodajství a obecní policie⁴¹. O těchto sborech hovoříme jako o „veřejných“, a to kvůli jejich „*veřejnoprávnímu charakteru*“, ⁴² ten je dán způsobem jejich zřízení, které je na zákonném základě, právní regulací veřejného práva a zřizovatelem, kterým je stát (u obecní policie obec).⁴³

Mezi bezpečnostní sbory patří i zpravodajské služby, které jsou upraveny zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o zpravodajských službách). Podle tohoto zákona jsou zpravodajské služby „*státní orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky*“. ⁴⁴ Mezi zpravodajské služby zákon řadí Bezpečnostní informační službu, Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství.

3.2 Služební poměr

Základním právním předpisem, který upravuje zaměstnanecký vztah příslušníků bezpečnostních sborů je zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů,

⁴¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 294.

⁴² Tamtéž

⁴³ MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 1.

⁴⁴ § 2 zákona o zpravodajských službách

obsahuje komplexní úpravu služebních poměrů příslušníků bezpečnostních sborů. Před jeho účinností byla právní úprava nejednotná a pro jednotlivé bezpečnostní sbory zakotvená v jejich samostatných právních předpisech.⁴⁵ Na služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů se vzhledem k existenci samostatného právního předpisu neužije zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

Služební poměr je další druh závislé práce, který je upraven zvláštním zákonem, speciálním k zákonu č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákoník práce), ten se dá použít jen „na základě principů delegace a subsidiarity.“⁴⁶ U služebního poměru je potlačen soukromoprávní aspekt vztahu zaměstnanec – zaměstnavatel a je postaven na veřejnoprávním charakteru. Služební poměr se podle § 17 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů zakládá rozhodnutím služebního funkcionáře příslušného bezpečnostního sboru. To je rozdíl od pracovního poměru dle zákoníku práce, který je postaven na smluvním principu a souhlasném projevu vůle obou stran.⁴⁷

Podle § 1 odst. 3 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů je „příslušník ve služebním poměru k České republice. práva a povinnosti České republiky vůči příslušníkovi plní příslušný bezpečnostní sbor.“ Rozlišujeme služební poměr na dobu určitou a dobu neurčitou. Dle § 10 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů je při prvním přijetí do služebního poměru služební poměr na dobu určitou – 3 roky. Pokud příslušník již byl ve služebním poměru příslušníka bezpečnostních sborů nebo vojáka z povolání min. 3 roky, pak je délka doby určité 1 rok. Pravomoc jednat jménem státu ve věcech služebního poměru příslušníků bezpečnostních sborů, má ředitel bezpečnostního sboru (stanoví-li rozsah, pak v něm jedná vedoucí organizační části).⁴⁸

Zvláštní právní úprava je ve vztahu k vojákům z povolání, tedy příslušníkům Vojenské policie a Vojenského zpravodajství, v zákoně č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o vojácích z povolání).⁴⁹ Vojáci z povolání jsou dle tohoto zákona také ve služebním poměru k České republice. *Ve věcech služebního poměru činí právní úkony služební orgány, kterými jsou prezident republiky, ministr obrany*

⁴⁵ MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 82.

⁴⁶ BĚLINA, Miroslav, PICHT, Jan a kol. *Pracovní právo*. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 327.

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ § 2 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

⁴⁹ MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 88.

a v rozsahu jejich rozkazů velitelé, náčelníci, ředitelé a jiní vedoucí zaměstnanci.⁵⁰ Jedná se o služební poměr na dobu určitou – na 2 až 20 let (§ 5 odst. 4 zákona o vojácích z povolání). Ze zákona jsou omezena některá občanská práva, právo shromažďovací, sdružovací, právo svobodně projevovat náboženství nebo víru, hospodářská a sociální práva (blíže § 44 – § 47 zákona o vojácích z povolání). Vojáci stejně jako příslušníci bezpečnostních sborů podléhají kázeňské pravomoci.

3.3 Zaměstnanci České republiky zařazení k výkonu práce v bezpečnostním sboru

Od příslušníků bezpečnostních sborů je potřeba odlišit zaměstnance České republiky zařazené k výkonu práce v bezpečnostním sboru (dále jako zaměstnanci ČR zařazení k výkonu práce v bezpečnostním sboru, civilní, občanskí zaměstnanci). Tyto osoby nejsou ve služebním poměru, naopak se na ně vztahuje práce a jsou tak v pracovním poměru k České republice, který se zakládá pracovní smlouvou.⁵¹

U zaměstnanců je příslušnost policejních orgánů k úkonům dle trestního řádu komplikovanější, protože jejich působnost zde není vždy generální vzhledem ke všem trestným činům spáchaným zaměstnanci, ale může se omezit jen na souvislost s plněním pracovních úkolů. Tento rozdíl lze demonstrovat u trestné činnosti zaměstnanců zařazených k výkonu práce v Policii ČR vs. zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě ČR. GIBS v prvním případě působí jako policejní orgán bez omezení, avšak u druhé možnosti je jeho působnost omezena pouze na trestné činy zaměstnanců zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě ČR, které byly spáchány v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Obdobné jako u zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě ČR, je u zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce v Celní správě ČR, pro působnost GIBS nutné, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s plněním pracovních úkolů. Pověřené orgány GIBS dále vedou prověřování o trestných činech zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce ke GIBS, vyšetřování následně vede státní zástupce, zde je ovšem situace stejná jako u zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce k Policii ČR, tedy působnost se vztahuje na trestnou činnost související i nesouvisející s plněním pracovních úkolů. Jedná se o zásadní rozdíl od postavení policejních orgánů vzhledem k příslušníkům bezpečnostních sborů.

⁵⁰ § 2 odst. 2 zákona o vojácích z povolání

⁵¹ SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 402.

Tato právní úprava byla zvolena vzhledem k faktu, že dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o Policii ČR) mají zaměstnanci ČR zařazení k výkonu práce v Policii ČR pravomoc plnit některé úkoly podle tohoto zákona. Toto právo ovšem není dáno zaměstnancům ČR zařazeným k výkonu práce v Celní správě ČR, nebo ve Vězeňské službě ČR, kde je jejich prací zejména administrativa a obdobné činnosti, jako pomocné a technické činnosti.⁵² „*Nejnižší shoda úkolů příslušníků a zaměstnanců je v Celní správě ČR, na rozdíl od Vězeňské služby ČR, kde je ovšem specifikou výkonu jejich práce v místě omezení svobody, zde tak nebude problém oddělit trestnou činnost páchanou v souvislosti s výkonem pracovních úkolů.*“⁵³ Nutno podotknout, že důležitým kritériem zcela jistě byl i vliv, jaký mohou mít příslušníci bezpečnostního sboru na vedení úkonů trestního řízení, tento vliv je nutné odlišit od případného ne tolik pravděpodobného vlivu ze strany zaměstnanců. Vzhledem k povaze úkolů administrativních pracovníků, natož pracovníků pomocných úkolů, se nedá hovořit o reálně silném vlivu na trestní řízení. Stejně tak není důvod, aby vůči trestným činům zaměstnanců zařazených k výkonu práce k Celní správě ČR, případně Vězeňské službě ČR, spáchaným bez souvislosti s plněním pracovních úkolů, vystupovala GIBS. Taková právní úprava by postrádala smysl, protože zaměstnanec by v takovém případě neměl příliš velkou šanci šetření ovlivnit, trestná činnost by se nevztahovala k úkolům bezpečnostního sboru a jednalo by se o nepřiměřenou zátěž pro GIBS.

⁵²ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 243-245. Obdobně PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 129-132.

⁵³PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 132.

4 Státní zastupitelství

4.1 Právní úprava

Soustava státního zastupitelství je zřízena § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o SZ). Jeho existenci ovšem předpokládá už Ústava⁵⁴ ve svém čl. 80, přičemž je zařazuje do hlavy třetí k moci výkonné. Základním úkolem státního zastupitelství je dle čl. 80 Ústavy „zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení.“ Stejná povinnost vyplývá i ze zákona o SZ, který státnímu zastupitelství v § 1 odst. 1 přikazuje „zastupovat stát při ochraně veřejného zájmu.“ Činnost státního zastupitelství se neomezuje jen na úkoly veřejného žalobce v trestním řízení, naopak má dle § 4 zákona o SZ působnost i při výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů, kde je omezena osobní svoboda osob a působí i v netrestních řízeních.⁵⁵ V oblasti trestního řízení jsou pravomoci státního zástupce upraveny zejména trestním řádem, který podrobně stanovuje podmínky a dává meze jeho postupu.

Při vymezení právní úpravy státního zastupitelství nelze vyjít pouze z ústavních a zákonných základů, je potřeba pamatovat na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů (dále jako jednacím řád SZ). Uplatní se i interní akty nejvyššího státního zástupce.⁵⁶

4.2 Státní zástupce jako orgán činný v trestním řízení

Dle § 12 odst. 1 tr. řádu patří státní zástupce mezi orgány činné v trestním řízení. Státní zástupce v trestním řízení dle § 1 odst. 1 zákona o SZ „zastupuje stát při ochraně veřejného zájmu.“ Tato ochrana spočívá v požadavku, aby byly odhaleny a potrestány všechny trestné činy a jejich pachatelé, zároveň je ovšem nutné, aby nebyly potrestány nevinné osoby.⁵⁷

Státní zástupce je dle § 12 odst. 6 tr. řádu i stranou v řízení před soudem. Naopak v přípravném řízení je *dominus litis* (pán přípravného řízení) a má odpovědnost za jeho řádný

⁵⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ KOUDELKA, Zdeněk, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, s. 10.

⁵⁶ Zejména pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jako pokyn obecné povahy NSZ).

⁵⁷ 57 JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*....., s. 220.

průběh a objasnění všech skutečností tak, aby obviněného bylo možné postavit před soud, nebo aby státní zástupce mohl učinit jiné konečné rozhodnutí v průběhu přípravného řízení.⁵⁸ Základní zásada, která ovlivňuje jeho úkoly v přípravném řízení je zásada legality. Podle jejího zákonného vyjádření v § 2 odst. 3 tr. řádu „*je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“ Tato „*nevyjadřuje stav, že by výlučným subjektem provádějícím trestní stíhání byl jen státní zástupce, který by zmocňoval policejní orgán k provedení jednotlivých úkonů nebo celého přípravného řízení. Jde o povinnost státního zástupce dbát zákonem stanovenými prostředky o to, aby byl řádně a včas stíhán každý pachatel trestného činu.*“⁵⁹

V přípravném řízení má dále státní zástupce povinnost dohlížet na jeho zákonnost a řádný postup, aby důkazy v něm získané mohly být následně použity v řízení před soudem, z tohoto důvodu jsou významná jeho dozorová oprávnění. Neopomenutelná je povinnost vést vyšetřování o trestných činech některých osob, v tomto případě vyšetřování nemůže vést jiný policejní orgán a tato jeho pravomoc není shodná s oprávněním v rámci výkonu dozoru provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování v souladu s § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu.⁶⁰ K tomu blíže v kapitole 8 a 10 této práce.

4.3 Vztah státního zástupce a policejních orgánů

Státní zástupce má povinnost spolupracovat a kontrolovat činnost policejních orgánů v průběhu přípravného řízení. Činí tak proto, aby mohl o věci na konci přípravného řízení rozhodnout a měl k tomu dostatečně objasněné všechny rozhodné skutečnosti. Výstupem přípravného řízení je buď předání věci soudu, nebo jiné meritorní rozhodnutí. Ze strany státního zástupce jsou rozhodnutími postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, přerušování trestního stíhání (§ 171 až § 173 tr. řádu). Nejvýznamnějším meritorním rozhodnutím státního zástupce je podání obžaloby, protože jím státní zástupce věc předává soudu, který konečně rozhodne o vině a případném trestu. Srovnatelné postavení jako obžaloba má návrh na potrestání.

⁵⁸ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 123.

⁵⁹ ZEMAN, Pavel. K některým otázkám postupu státního zástupce v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 17, č. 4, s. 9-14.

⁶⁰ FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 173-175.

Státní zástupce má v přípravném řízení vůči policejním orgánům dva nejvýznamnější úkoly – výkon dozoru nad zachováním zákonnosti a výkon funkce instančního orgánu při rozhodování o stížnostech proti některým usnesením.⁶¹

Dozorová oprávnění státního zástupce mají za cíl kontrolu policejních orgánů, zda dodržují zákonné limity pro výkon svých pravomocí, a zároveň zajišťují informovanost státního zástupce o průběhu přípravného řízení, aby měl znalost o všech důležitých okolnostech a mohl věc předat soudu, u kterého bude schopen dále plnit své úkoly.⁶² V rámci dozoru jsou zahrnuty „návrhové a rozhodovací pravomoci, tedy činit soudu návrhy týkající se omezení základních práv a svobod člověka a rozhodovat o některých okolnostech přípravného řízení.“⁶³ Z návrhových řízení lze uvést návrh na vzetí do vazby, z rozhodovacích pravomocí povolení sledování osob a věcí, souhlas se zadržením nebo formy meritorního rozhodování v přípravném řízení. Dozor státního zástupce je podrobně popsán v § 174 a násl. tr. řádu., podle nějž může dávat závazné pokyny k vyšetřování, vyžadovat od policejních orgánů spisy a provádět prověrky, vracet věci k došetření, odejmout věc a přikázat, aby ji prováděla jiná osoba činná v policejním orgánu. Dozor je státní zástupce povinen vykonávat ex offo, bez jakékoliv žádosti.

Významné je dozorové oprávnění § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu, podle nějž se státní zástupce může zúčastnit provádění úkonů policejního orgánu, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování. Jedná se o fakultativní možnost, jež bývá výjimečná a není shodná s obligatorním vyšetřováním vedeným státním zástupcem dle § 161 odst. 4, odst. 5 tr. řádu.⁶⁴ O obligatorním vedení vyšetřování státním zástupcem bude pojednáno dále, na tomto místě pouze zmiňuji, že se jedná o vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky GIBS, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství nebo Vojenské policie a zaměstnanci ČR zařazených k výkonu práce ke GIBS.

V rámci výkonu dozoru může státní zástupce věc odejmout jednomu policejnímu orgánu a přikázat jinému. Možnost se vzhledem k systematickému zakotvení v § 157 odst. 2 písm. b) tr. řádu vztahuje na celé přípravné řízení. Umožňuje věc přikázat jak jinému policejnímu orgánu, tak jinému útvaru v rámci jednoho policejního orgánu. Nelze tak ovšem řešit místní příslušnost, která je vyloučena k řešení nadřízenému útvaru v rámci policejního

⁶¹ KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 405.

⁶² ZEMAN, Pavel. K některým otázkám postupu státního zástupce v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 17, č. 4, s. 9-14.

⁶³ KOUDELKA, Zdeněk, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010, s. 17.

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2229.

orgánu (§ 21 jednacího řádu SZ).⁶⁵ Jedná se o delegaci, která je možná po celou dobu trestního řízení a není důvod pro lpění na pouhém jazykovém výkladu trestního řádu, který hovoří o „prověření“, to se neztotožňuje s pojmem „prověřování“. Delegovat věc lze jak pouze pro jednu z fází přípravného řízení, tak pro jeho celé trvání (včetně vyšetřování).⁶⁶

Výkon dozoru je nutné odlišit od institutu dohledu podle § 12c a násl. zákona o SZ, který se týká kontroly ve vztazích nadřízenosti a podřízenosti v soustavě státního zastupitelství a nesměřuje vůči policejním orgánům.⁶⁷ V zákoně o SZ je upraven jak dozor v rámci jednoho státního zastupitelství, v rámci vztahů nadřízenosti a podřízenosti uvnitř úřadu (dohled vnitřní - § 12e zákona o SZ), tak i v rámci vztahů nadřízenosti a podřízenosti mezi jednotlivými stupni soustavy (dohled vnější - § 12d zákona o SZ).

Druhým významným úkolem státního zástupce v přípravném řízení je jeho postavení jako stížnostního orgánu, funguje jako instanční orgán rozhodující o stížnostech proti některým usnesením policejních orgánů. Pro příklad lze uvést rozhodování o stížnostech proti usnesením o zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu.

4.4 Přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce podle § 157a tr. řádu

Jedná se u ustanovení, které se do trestního řádu dostalo významnou novelou č. 265/2001 Sb. Od té doby se přezkum postupu policejního orgánu vztahuje na přípravné řízení jako celek⁶⁸, včetně zkráceného, § 157a odst. 2 tr. řádu upravuje přezkum postupu státního zástupce, který obligatorně koná vyšetřování o trestných činech některých osob.⁶⁹ Oprávnění využít toto ustanovení má ten, proti němuž se řízení vede, a poškozený, žádost není nijak omezována lhůtou. Jedná se o iniciaci dozorových oprávnění státního zástupce, a to o přezkum postupu policejního orgánu, případně o odstranění průtahů. U průtahů policejního orgánu není důležité, zda jsou průtahy „*policejním orgánem zaviněné nebo nezaviněné*.“⁷⁰ Závady v postupu znamenají, že „*policejní orgán učinil nebo neučinil rozhodnutí, opatření nebo postupoval či nepostupoval v souladu se zákonem*.“⁷¹ Samozřejmě se existencí tohoto

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 1920.

⁶⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. III ÚS 3328/2016, body 21. – 25.

⁶⁷ KOZÁK, Vítězslav. Dohled v soustavě státního zastupitelství. *Trestní právo*, 2017, roč. 21, č. 1, s. 2 – 8.

⁶⁸ VANTUCH Pavel. K žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2., č. 6., s. 167 - 171.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 1926-1927.

⁷⁰ Tamtéž, s. 1928.

⁷¹ Tamtéž

ustanovení dává oprávněným osobám pouze možnost účelně se bránit postupu policejních orgánů, nijak to neomezuje výkon dozoru státního zástupce podle § 174 tr. řádu, který je státní zástupce povinen vykonávat v první řadě zejména bez žádosti.

Zákon dává možnost žádat o přezkum postupu policejního orgánu také osobě, proti níž se řízení vede. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že se nejedná pouze o obviněného podle § 32 tr. řádu, ale i o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu.⁷²

K ustanovení se vyjádřil i Ústavní soud v usnesení, které je aplikovatelné i na dnešní úpravu, ačkoliv ještě hovoří o přezkumu postupu vyšetřovatele podle § 167 tr. řádu. Jedná se o usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 1995, sp. zn. IV ÚS 4/95, podle nějž „*pokud se obviněný dovolává svých práv a svobod v průběhu vyšetřování, má rovněž podle § 167 tr. řádu právo kdykoliv žádat státního zástupce, aby byly odstraněny závady v postupu vyšetřovatele.*“ Ve světle dnešní právní úpravy se jedná o právo žádat o přezkum postupu policejního orgánu podle § 157a tr. řádu.

§ 157a odst. 2 tr. řádu se vztahuje na přezkum postupu státního zástupce v případě, že státní zástupce obligatorně koná vyšetřování podle § 161 odst. 4, odst. 5 tr. řádu. Nejedná se tak o situaci, kdy se státní zástupce v rámci výkonu dozoru podle § 174 odst. 2 písm. c) tr. řádu rozhodne provést jednotlivý úkon nebo celé vyšetřování.⁷³ Výslovně je uvedeno v čl. 9 odst. 2 pokynu obecné povahy NSZ, že přezkum postupu státního zástupce podle § 157a odst. 2 tr. řádu je možný, jen pokud on sám koná vyšetřování.

S takto nastaveným mechanismem přezkumu nelze než souhlasit, protože jak shodně uvádí komentářová literatura, u obligatorního vedení vyšetřování státním zástupcem se tento dostává do postavení obdobného policejním orgánům a nejbližší vyšší státní zastupitelství nad vyšetřováním vykonává klasický dozor. Pokud ovšem státní zástupce díky svým dozorovým pravomocem koná vyšetřování fakultativně, pak nad ním není nikdo, kdo by vykonával další dozor. V tomto případě by bylo možné uvažovat pouze o iniciaci dohledu podle § 12c a násl. zákona o SZ.⁷⁴

⁷² STŘÍŽ, Igor. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 1152.

⁷³ Tamtéž, s. 1153.

⁷⁴ Srov. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 1929. Shodně STŘÍŽ, Igor. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 1153.

5 Policie České republiky

5.1 Právní základy

Základní právní úprava, postavení a kompetence Policie ČR jsou upraveny v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o Policii ČR). Podle jeho § 1 se jedná o „jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.“ Jednotnost vyplývá ze vztahů služební nadřízenosti a podřízenosti uvnitř tohoto bezpečnostního sboru. Je zde vázanost pokyny nadřízených osob a součástí Policie ČR, včetně vázanosti interními předpisy. Policie ČR podléhá policejnímu prezidentovi. Tento princip je typický pro služební poměr, ve kterém příslušníci jsou. Bezpečnostní charakter je dán ze zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v jehož § 1 je Policie ČR vyjmenována jako jeden z bezpečnostních sborů,⁷⁵ jejich povinnosti jsou orientovány na ochranu bezpečnosti státu a jeho občanů. Ne všechny bezpečnostní sbory jsou zároveň ozbrojené (Hasičský záchranný sbor tuto pravomoc nemá), tuto vlastnost jednotlivým bezpečnostním sborům přiznávají speciální zákony upravující jejich postavení a pravomoci, jak je uvedeno, zde se jedná o § 1 zákona o Policii ČR, právo nosit a používat zbraň je dále rozvedeno v § 56 a § 110 zákona o Policii ČR.⁷⁶

Z pohledu správního práva Policie ČR vystupuje ve dvou funkcích, jako bezpečnostní sbor k ochraně bezpečnosti státu a jeho občanů a jako správní úřad ve věcech cizinců, azylu a zbraní a střeliva.⁷⁷

V ustanovení § 2 zákona o Policii ČR jsou stanoveny úkoly Policie ČR, mezi ně patří ochrana bezpečnosti osob, majetku a veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti, plnění úkolů podle trestního řádu a další jí svěřené úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti. Zákonem je tak vymezena pravomoc plnit úkoly podle trestního řádu, jejichž vymezení trestní řád dále upravuje, to je oblast, kdy Policie ČR funguje jako policejní orgán podle § 12 odst. 2 tr. řádu. Postup podle trestního řádu ovšem není jejím jediným ani stěžejním úkolem, Policie ČR zejména pečuje o veřejný pořádek a bezpečnost,⁷⁸ tím by zároveň měla předcházet trestné činnosti a současně i následnému možnému postupu podle trestního řádu při šetření trestných

⁷⁵ MATES, Pavel. In MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, s. 9.

⁷⁶ HRUDKA, Josef, David ZÁMEK a kol. *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1. 1. 2012*. 1. vydání. Praha: Police history, 2012, s. 11-14.

⁷⁷ SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEŘOVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)....*, s. 402.

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní....*, s. 181.

činů. Policie ČR tak má „*dvojitou funkci: preventivní a represivní, preventivní funkce je upravena zákonem o Policii ČR, represivní kompetence trestním řádem.*“⁷⁹ V praxi nebývá jednoduché určit okamžik, kdy se již postupuje podle trestního řádu a nikoli podle zákona o Policii ČR, tato skutečnost je ovšem velmi důležitá pro uplatnění všech procesních práv osoby, proti níž se řízení vede a také pro zahájení dozoru státního zástupce. Doba, kdy se postupuje ještě podle zákona o Policii ČR je tzv. předprocesním stádiem, zde Policie ČR zejména získává poznatky o trestné činnosti podle § 69 a násl. zákona o Policii ČR a vykonává operativní činnost. Pro postup dle trestního řádu postačí, pokud Policie ČR provede podle něj první úkon, obvykle sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. řádu, jedná se o okamžik, kdy lze říci, že existuje reálné podezření o spáchání trestného činu.⁸⁰

Územní působnost Policie ČR vyplývá z § 3 zákona o Policii ČR tak, že je celostátní.

Významným vnitřním předpisem je Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkonů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, publikovaný ve Sbírce interních aktů řízení PP ČR, částka 113, ročník 2013 (dále jako PPP č. 103/2013). Tento interní akt vyjmenovává orgány Policie ČR, které jsou oprávněné působit v trestním řízení, protože ne všechny její součásti mohou konat úkony dle trestního řádu. Byla potřeba existence interního předpisu, protože trestní řád neříká, který konkrétní útvar bude moci vystupovat jako policejní orgán, postavení policejního orgánu má Policie ČR jako celek. Nastavenou koncepci lze považovat za vhodnou, protože stanovení útvarů, které mohou šetřit trestnou činnost lze považovat za vnitřní otázku Policie ČR, není tak potřeba ji upravit na zákonné úrovni, naopak tento systém dává možnost rychleji, bez nutného legislativního procesu, řešit případné potřeby změn v závislosti na potřebách péče o bezpečnost státu a jeho občanů. Na druhou stranu je nutné polemizovat, zda možnost rychlé změny není snadno zneužitelná například při změnách ve vedení Policie ČR.

Zde je důležité říci, že prověřování trestných činů příslušníků Policie ČR (včetně jejího vedení) náleží GIBS a vyšetřování státnímu zástupci, proto není možné, aby policejní prezident pokynem ovlivnil vedení trestního řízení konkrétního příslušníka. Dále je potřeba brát ohled na institut dohledu státního zástupce nad postupem policejních orgánů a vázanost jeho pokyny. V neposlední řadě, velikost Policie ČR zvyšuje anonymitu personálního

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*...., s. 181.

⁸⁰ Tamtéž, s. 181-182.

obsazení útvarů. Lze dodat, že se nejedná o ojedinělou úpravu, i některé otázky působnosti státního zastupitelství jsou řešeny až v jednacím řádu.

5.2 Organizace Policie ČR

Organizace Policie ČR je upravena § 6 zákona o Policii ČR. Policii ČR tvoří jednotlivé útvary, mezi které patří Policejní prezidium České republiky (dále jako Policejní prezidium) v čele s policejním prezidentem, útvary policie s celostátní působností, krajská ředitelství policie (dále jako krajské ředitelství) a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství. Policejní prezidium řídí činnost celé Policie ČR, útvary policie s celostátní působností zřizuje na návrh policejního prezidenta ministr vnitra, útvary zřízené v rámci krajských ředitelství zřizuje na návrh ředitele krajského ředitelství policejní prezident.

Krajská ředitelství jsou zřízena ze zákona v příloze k zákonu o Policii ČR, je jich 14 a jejich obvod se shoduje s obvodem krajů, sídlo se vždy nachází v krajském městě. Tyto útvary mají územně omezenou působnost.

Útvary policie s celostátní působností fungují na celém území ČR, mají úzce vymezené úkoly a specializovanou činnost. Mezi tyto útvary patří Kriminalistický ústav, Letecká služba, Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování, Pyrotechnická služba, Ředitelství služby cizinecké policie, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy, Národní centrála proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar pro ochranu prezidenta ČR, Ochraná služba Policie ČR, Útvar rychlého nasazení, Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar zvláštních činností služby kriminální policie a vyšetřování, Ředitelství služby pořádkové policie, Ředitelství služby dopravní policie, Ředitelství služby pro zbraně a bezpečnostní materiál a Úřad služby kriminální policie a vyšetřování.^{81, 82}

Útvary zřízenými v rámci krajských ředitelství jsou: Obvodní ředitelství policie Praha I, Obvodní ředitelství policie Praha II, Obvodní ředitelství policie Praha III, Obvodní

⁸¹ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Útvary s působností na celém území ČR* [online]. policie.cz, [cit. 25. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/utvary-s-pusobnosti-na-celem-uzemi-cr-312510.aspx>>.

⁸² POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Policejní České republiky*. 2. vydání. Praha: Publisher Policejní prezidium České republiky, 2017, s. 8-9.

ředitelství policie Praha IV, Městské ředitelství policie Plzeň, Městské ředitelství policie Brno, Městské ředitelství policie Ostrava.⁸³

Tradičně v soustavě Policie ČR působí tzv. služby, i když zákon o Policii ČR se o nich nezmiňuje. Podle Sládečka se jedná se o „*funkční či horizontální členění činností, resp. vymezení oblasti určitých specifických policejních činností, jejichž výkon je zpravidla přiřčen konkrétnímu organizačnímu útvaru policie.*“⁸⁴ Ze služeb lze vyjmenovat např. službu pořádkové policie, službu kriminální policie a vyšetřování, službu dopravní policie, službu cizinecké policie nebo službu rychlého nasazení. Službu dopravní policie tvoří v krajských ředitelstvích odbory služby dopravní policie a dopravní inspektoráty. Službu pořádkové policie tvoří v krajských ředitelstvích policie odbory služby pořádkové policie, speciální pořádkové jednotky, pohotovostní motorizované jednotky, zásahové jednotky, speciální jednotky, oddělení hlídkových služeb a obvodní oddělení; v městských ředitelstvích policie to jsou oddělení hlídkové služby a obvodní oddělení; v obvodních ředitelstvích policie oddělení hlídkové služby a místní oddělení.⁸⁵

5.3 Policejní orgány dle trestního řádu

5.3.1 Věcná, funkční a místní příslušnost útvarů Policie ČR pro trestní řízení

Otázka věcné a funkční příslušnosti útvarů Policie ČR je upravena interním aktem PPP č. 103/2013, částí druhou. Příslušnost je rozdělena zejména mezi obvodní (místní) oddělení, která jsou základní součástí služby pořádkové policie,⁸⁶ a Službu kriminální policie a vyšetřování (dále také jako SKPV). Obecně lze říci, že vyšetřování vede vždy SKPV.

Obvodní oddělení jsou příslušná k šetření a prověřování trestných činů, pro které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující tři roky a jenž nespádají do příslušnosti jiných organizačních článků územního odboru.

Oddělení SKPV vyšetřují trestné činy, o nichž v prvním stupni rozhoduje okresní soud a šetří a prověřují trestnou činnost, pro níž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující tři roky, šetří a prověřují trestné činy, které samy odhalí, které jim byly předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, které jimi byly převzaty rozhodnutím

⁸³ čl. 2 odst. 1 závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 14. října 2009 o organizaci Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴ SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*..., s. 410-411.

⁸⁵ Čl. 4 odst. 3 závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 14. října 2009 o organizaci Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ HRUDKA, Josef, David ZÁMEK a kol. *Organizace a činnost policejních služeb*..., s. 55.

vedoucího pracovníka, nebo příkázány nadřízeným vedoucího pracovníka, nebo státním zástupcem, případně pokud jde o případy sebevražd, nálezů neznámých mrtvol, úmrtí za podezřelých okolností, extremistických, souvisejících s ochranou duševního vlastnictví, proti životnímu prostředí.

SKPV krajských ředitelství je příslušná šetřit, prověřovat a vyšetřovat trestné činy, o nichž v prvním stupni rozhoduje krajský soud (v tomto případě vede trestní řízení jako celek, včetně předprocesního stádia). Šetření, prověřování a vyšetřování koná o trestných činech, které sama odhalí, byly jí předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, byly převzaty rozhodnutím vedoucího nebo příkázány nadřízeným. SKPV krajských ředitelství šetří, prověřuje a vyšetřuje trestné činy o nichž v prvním stupni koná okresní soud, pokud se jedná o trestné činy proti měně a platebním prostředkům (kromě přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku), trestné činy, které jí byly příkázány nadřízeným nebo státním zástupcem a trestné činy legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216, § 217 tr. zákoníku), pokud zdrojem prostředků jsou případy, kdy je SKPV krajského ředitelství povinná vést trestní řízení.

Omezeně je příslušná i služba dopravní policie se svými dopravními inspektoráty, která šetří a prověřuje trestné činy, pro které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující tři roky, které byly spáchány porušením zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Příslušnost k šetření a prověřování trestných činů mají i dálniční oddělení krajských ředitelství, některé odbory služby cizinecké policie (oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort, oddělení pobytových agend, oddělení dokladů a specializovaných činností a oddělení dokumentace odboru cizinecké policie) a oddělení železniční policie doprovodu vlaků.⁸⁷

Z útvarů s celostátní působností mají příslušnost pro trestní řízení stanoveny Národní protidrogová centrála SKPV, Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV a Úřad dokumentace a vyšetřování zločinu komunismu SKPV. Příslušnost Národní protidrogové centrály SKPV je stanovena pro šetření, prověřování a vyšetřování drogových trestných činů podle § 283 - § 288 tr. zákoníku a trestnými činy legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 a § 217 tr. zákoníku, které odhalí v souvislosti s vlastním šetřením a nerozhodne o jejich postoupení jinému policejnímu orgánu, které převezme, nebo které jí byly příkázány nadřízeným nebo státním zástupcem, nebo které byly spáchány jako pokračující nebo

⁸⁷ Blíže čl. 4 odst. 1 písm. b) a čl. 5 odst. 1 písm. b) – e) PPP č. 103/2013

organizovaná trestná činnost, na území více krajských ředitelství nebo mezinárodně, s přihlédnutím k jejich závažnosti a rozsáhlosti. Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV má příslušnost k šetření, prověřování a vyšetřování úmyslných trestných činů, k jejichž doзору je příslušné vrchní státní zastupitelství a nerozhodne o postoupení jinému policejnímu orgánu, trestných činů spáchaným v souvislosti s výkonem pravomoci významných činitelů např. poslanců, senátorů, členů vlády, veřejného ochránce práv, prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, soudců, státních zástupců, ministrů, hejtmanů apod., pokud nerozhodne o postoupení jinému policejnímu orgánu, o trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin, trestné činnosti spáchané zvláště závažně a organizovaně v oblasti násilných projevů, vydírání, nástražných výbušných systémů, nedovoleného obchodování se zbraněmi, nelegální migrace, obchodu s lidmi, terorismu a extremismu, proti měně a platebním prostředkům apod., trestných činů spáchaných kybernetickým útokem apod., včetně trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 a § 217 tr. zákoníku), trestného činu genocidy podle § 400 tr. zákoníku a útoku proti lidskosti podle § 401 tr. zákoníku, trestných činů, které odhalí vlastním šetřením, pokud je nepostoupí jinému příslušnému orgánu, převezme na základě rozhodnutí svého ředitele nebo jí byly přikázány nadřízeným nebo státním zástupcem, dále viz čl. čl. 6 písm. b) PPP č. 203/2013. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu šetří, prověřuje a vyšetřuje zejména trestné činy spáchané v období od 25. února 1948 od 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby.⁸⁸

Místní příslušnost je stanovena stejně jako místní příslušnost soudů pro trestní řízení (čl. 11 odst. 1 PPP č. 103/2013), tedy v odkazu na ustanovení § 18 tr. řádu. K řízení je příslušný policejní orgán, v jehož obvodu byl trestný čin spáchan, subsidiárně, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje, případně, v jehož obvodu čin vyšel najevo. Výjimka z obecné příslušnosti je stanovena pro přečin zanedbání povinné výživy dle § 196 tr. zákoníku, trestní řízení zde vede policejní orgán, v jehož obvodě bydlí oprávněný. Pravidla pro konání společného řízení jsou v čl. 11a PPP č. 103/2013 stanoveny obdobně, jako u soudů v trestním řádu, řízení je tak oprávněn provést policejní orgán, který je příslušný k vedení trestního řízení o pachateli, nejtěžším trestném činu, případně v kombinaci o pachateli nejtěžšího trestného činu, pokud stále přetrvává příslušnost několika policejních orgánů, pak koná ten, který se o skutečnostech dozvěděl jako první.

⁸⁸ Čl. 4 – 6 PPP č. 103/2013

5.3.2 Služba kriminální policie a vyšetřování

Služba kriminální policie a vyšetřování (SKPV) vznikla po velké novelizaci trestního řádu v r. 2002, kdy byl mj. zrušen institut vyšetřovatele, sloučením služby kriminální policie a Úřadu vyšetřování.⁸⁹ Jak vyplývá ze samotného názvu, hlavním úkolem služby je šetření trestných činů, ať už ve fázi před zahájením trestního stíhání, tak i po jeho zahájení, plní tedy úkoly podle trestního řádu, v němž je dán i právní rámec činnosti. Součástí úkolů je i předcházení trestné činnosti. SKPV ovšem není jediným útvarem Policie ČR, který koná úkoly policejního orgánu podle trestního řádu, dalšími útvary jsou služba pořádkové policie, služba dopravní policie a služba cizinecké policie.⁹⁰

Rozlišujeme specializaci na obecnou a hospodářskou kriminalitu. Hospodářskou kriminalitu lze zjednodušeně vymezit jako nenásilnou, zahrnuje trestnou činnost daňovou, poplatkovou, proti měně a platebním prostředkům. Obecná kriminalita zahrnuje ostatní, tedy jak násilnou (trestnou činnost proti životu a zdraví, mravnostní), tak nenásilnou kriminalitu (majetková trestná činnost), včetně rasově motivovaných trestných činů.⁹¹

SKPV je zřízena u každého krajského ředitelství, dále existují i specializované útvary s celostátní působností, mezi něž patří Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, Národní protidrogová centrála SKPV, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, Útvar zvláštních činností SKPV a Útvar speciálních činností SKPV (tyto dva poskytují služby ostatním útvarům, např. odposlech a záznam telekomunikačního provozu nebo použití agenta).⁹²

SKPV v rámci krajských ředitelství policie tvoří odbor obecné kriminality, odbor hospodářské kriminality, odbor operativní dokumentace, odbor technické ochrany, odbor analytiky a kybernetické kriminality, odbor vyšetřování dopravních nehod, oddělení obecné kriminality, oddělení hospodářské kriminality a oddělení analytiky a kybernetické kriminality; v rámci městských ředitelství policie je SKPV tvořena oddělením obecné kriminality, oddělením hospodářské kriminality a oddělením analytiky a kybernetické kriminality; v obvodních ředitelstvích policie se jedná o odbor obecné kriminality, odbor hospodářské kriminality a oddělení analytiky.⁹³

⁸⁹ HRUDKA, Josef, David ZÁMEK a kol. *Organizace a činnost policejních služeb...*, s. 92.

⁹⁰ Tamtéž, s. 94.

⁹¹ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Police České republiky*. 2. vydání. Praha: Publisher Policejní prezidium České republiky, 2017, s. 38-39.

⁹² Tamtéž, s. 38-45.

⁹³ čl. 4 odst. 6 písm. g) – i) závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 14. října 2009 o organizaci Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ředitelství SKPV (stejně jako ostatních služeb) je ustaveno u Policejního prezidia, jedná se o Úřad služby kriminální policie a vyšetřování a organizačně spadá pod náměstka policejního prezidenta pro SKPV, v čele je ředitel, který je podřízený náměstkovi. Hlavním úkolem je koordinace činnosti SKPV s celostátní působností, SKPV zřízených při krajských ředitelstvích policie a v jejich rámci.⁹⁴

5.3.3 Vyšetřovatel

Znění trestního řádu do 1. 1. 2002 za orgány činné v trestním řízení považovalo soud, státního zástupce, vyšetřovatele a policejní orgán. Vyšetřovatel byl speciální subjekt splňující vyšší odborné nároky, který konal vyšetřování. Byl považován za nadřízeného policejním orgánům, které prováděly prověřování. Policejní orgán po skončení prověřování byl povinen věc předložit vyšetřovateli, který rozhodl, zda zahájí trestní stíhání. Tímto procesním postupem bylo potlačeno postavení státního zástupce a až rozsáhlá novela trestního řádu - zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, změnila charakter přípravného řízení včetně posílení role státního zástupce jako *dominus litis* přípravného řízení. Institut vyšetřovatele byl novelou zrušen a orgánem činným v přípravném řízení zůstal policejní orgán jako celek. Dosavadní vyšetřovatelé byli zařazeni do nově vzniklé SKPV.⁹⁵

K začlenění vyšetřovatelů do vzniklé SKPV se podrobně vyjádřila důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, vydána pod č. 265/2001 Sb., v částce 102/2001 Sb., ze dne 31. 7. 2001. Část pátá, čl. VIII důvodové zprávy zároveň odmítla vytvoření zvláštního oddělení složeného pouze z bývalých vyšetřovatelů. Za rozhodující považovala, aby policisté byli schopni řádně konat úkoly podle trestního řádu, podrobnější členění Policie ČR nechala na interních předpisech. V části první, č. I, k bodu 129 se důvodová zpráva vyjádřila, že diferenciací postupu policejního orgánu a vyšetřovatele mnohdy vedla ke zbytečnému opakování úkonů, aniž by byl důvod pro rozdělení působnosti mezi několik útvarů Policie ČR v průběhu jednotlivých fází přípravného řízení.

⁹⁴ HRUDKA, Josef, David ZÁMEK a kol. *Organizace a činnost policejních služeb...*, s. 97.

⁹⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 369-372.

5.3.4 Rozsah působnosti

Povinnost konat úkony podle trestního řádu jež je zakotvena v ustanovení § 2 zákona o Policii ČR, neznamená jen odhalování trestné činnosti, ale i předcházení jejímu páčání. Povinnost předcházet trestné činnosti vychází výslovně také z § 158 odst. 1 tr. řádu.

Úkoly podle trestního řádu plní jednotliví policisté, kteří jsou vázáni pokyny státního zástupce a v oblasti výkonu služby jsou vázáni, v rámci principu nadřízenosti a podřízenosti, pokyny nadřízených.⁹⁶ Nutno říci, že výkon působnosti policejního orgánu podle trestního řádu vždy náleží pouze policistům a ne zaměstnancům ČR zařazeným v Policii ČR.⁹⁷ Zaměstnanci ČR zařazení v Policii ČR jsou totiž ze zákona povinni konat některé úkony jako příslušníci Policie ČR, např. se jedná o povinnost zakotvenou v § 10 zákona o Policii ČR, podle nějž je zaměstnanec v pracovní době povinen provést úkon v rámci své pravomoci, aby odstranil ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti.

„Útvary Policie ČR jsou všeobecným, univerzálním orgánem činným v trestním řízení.“⁹⁸ Útvary Policie ČR jsou oprávněny konat v případě, že k vedení trestního řízení není příslušný některý speciální policejní orgán z vyjmenovaných v § 12 odst. 2 písm. b) – i) tr. řádu a mají tak obecnou působnost.

Útvary Policie ČR mají působnost konat trestní řízení po celé jeho trvání. Vystupují jak ve fázi prověřování, tak i vyšetřování, stejně tak jsou oprávněné k úkonům během zkráceného přípravného řízení, nikomu nepředávají vedení přípravného řízení v jeho průběhu.

Činnost útvarů Policie ČR se neomezuje jen na trestní řízení, naopak stanovuje povinnost vystupovat i v předprocesním stádiu, a to jak předcházením trestné činnosti, tak následně v rámci sběru informací ohledně spáchaných trestných činů.⁹⁹ Tyto informace pak jsou způsobilé podložit rozhodnutí, zda bude zahájeno trestní řízení a bude se dále postupovat v souladu s trestním řádem, či nikoli. Povinnost šetřit skutečnosti nasvědčující, že byl spáchán trestný čin a kdo je jeho pachatelem, je stanovena v § 158 odst. 1 tr. řádu. Až poté, co jsou zde skutečnosti, které důvodně nasvědčující spáchání trestného činu, sepíše se úřední záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu. V předprocesním stádiu útvary Policie ČR postupují podle zákona o Policii ČR a snaží se získat informace, které budou podkladem pro rozhodnutí o zahájení úkonů trestního řízení. Tato část se obvykle označuje

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 182.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2097.

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 226.

⁹⁹ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 13, č. 7-8, s. 159 – 166.

jako „šetření“. Výslovný zákaz postupovat během šetření podle ustanovení trestního řádu je stanoven v čl. 1 písm. b) PPP č. 103/2013.

6 Vězeňská služba České republiky

6.1 Právní základy

Vězeňská služba České republiky (dále jako „Vězeňská služba“) je zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o Vězeňské službě). Jedná se o ozbrojený bezpečnostní sbor a zároveň i správní úřad (viz ustanovení § 1 odst. 2 a 3 zákona o Vězeňské službě). Bezpečnostní charakter Vězeňské služby je dán také ustanovením § 1 odst. 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Ozbrojenost je dále rozvedena v § 18 - § 20 zákona o Vězeňské službě oprávněným použitím střelné zbraně.

Vězeňská služba je tvořena příslušníky, kteří jsou ve služebním poměru k ČR a vztahuje se na ně zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, dále je Vězeňská služba tvořena i občanskými zaměstnanci zařazenými k výkonu práce ve Vězeňské službě. Ze zákona, § 1 odst. 2 v. 2 zákona o Vězeňské službě, je Vězeňská služba souhrnně řízená generálním ředitelem Vězeňské služby, jenž je jmenován ministrem spravedlnosti a je mu také odpovědný.

Stěžejním úkolem Vězeňské služby je *„zajištění výkonu vazby, výkonu zabezpečovací detence a výkonu trestu odnětí svobody, ... a bezpečnosti při výkonu soudnictví, správě soudů, při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.“*¹⁰⁰ Jednotlivé úkoly jsou dále podrobně specifikované v ustanovení § 2 zákona o Vězeňské službě, pro příklad lze uvést správa a střežení vazebních věznic, věznic a ústavů zabezpečovací detence a odpovědnost za výkon vazby a trestu odnětí svobody; střežení, předvádění a eskortování osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence; působení díky programům zacházení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu vazby, aby po propuštění vedly řádný život; vedení evidence osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby a zabezpečovací detence; zajišťování pořádku a bezpečnosti v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva; vzdělávání příslušníků Vězeňské služby a zejména objasňování a prověřování pověřenými orgány Vězeňské služby trestné činy vybraných osob,¹⁰¹ k tomuto

¹⁰⁰ § 1 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Viz blíže výčet v § 2 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

úkolu blíže v dalších podkapitolách. K plnění těchto úkolů má Vězeňská služba možnost užít mj. donucovací prostředky.¹⁰²

6.2 Organizace Vězeňské služby ČR

Zákonem o Vězeňské službě jsou organizační jednotky Vězeňské služby upravené v ustanovení § 1 odst. 4 tak, že se jedná o generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro zabezpečovací detenci, Střední odborné učiliště Vězeňské služby ČR v Praze a Akademii Vězeňské služby ČR ve Stráži pod Ralskem. Jedná se o horizontální členění.¹⁰³

Výkon úkolů Vězeňské služby je v § 3 odst. 1 zákona o Vězeňské službě funkčně¹⁰⁴ svěřen vězeňské strážci, justiční strážci, správní službě, Akademii Vězeňské služby a pověřeným orgánům Vězeňské služby.

Místní působnost Vězeňské služby se dle § 1 odst. 5 zákona o Vězeňské službě vztahuje na území České republiky, případné rozšíření mimo území státu může být stanoveno ve zvláštních právních předpisech a mezinárodních smlouvách a rozhodnutími příslušných orgánů a institucí Evropské unie. Působnost v zahraničí je dána také při účasti příslušníků a civilních zaměstnanců Vězeňské služby na mírových nebo jiných operacích.

6.3 Policejní orgány dle trestního řádu

6.3.1 Pověřené orgány Vězeňské služby jako policejní orgány

Vězeňskou službu není jako celek možné považovat za policejní orgán. Toto oprávnění je přiznáno pouze pověřeným orgánům. Pověřené orgány nejsou v zákonech blíže vymezené, naopak jsou určeny generálním ředitelem Vězeňské služby.¹⁰⁵ Ve vnitřním předpisu nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 22/2018, kterým se vydává organizační řád Generálního ředitelství vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je působnost provádět úkony policejních orgánů svěřena Odboru kontroly (§ 20 odst. 2), jehož oddělení prevence šetří a prověřuje trestnou činnost vyjmenovaných osob (§ 20 odst. 5 písm. a) bod 2.). Odbor kontroly je v rámci generálního ředitelství organizačně podřízen Náměstkovi pro bezpečnost a kontrolu a člení se na oddělení prevence a oddělení stížností (§ 3 odst. 6 písm. a).

¹⁰² MATES, Pavel. Funkce veřejných sborů. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 467 - 471.

¹⁰³ MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory...*, s. 28.

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 132.

6.3.2 Rozsah působnosti

Působnost pověřených orgánů Vězeňské služby jako policejních orgánů je dána ustanovením § 12 odst. 2 písm. c) tr. řádu „o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence.“ Jedná se o dvě podmínky, které musí být splněny současně a jejichž výklad je komentářovou literaturou poměrně restriktivní. Je nutné, aby se jednalo výlučně o trestnou činnost spáchanou osobami omezenými na svobodě z uvedených důvodů, nikoliv zaměstnanců Vězeňské služby nebo návštěv. Zároveň trestný čin musí být spáchán ve vyjmenovaných objektech, kde je omezována osobní svoboda, tedy ne během soudního jednání, během eskorty k soudu nebo během přerušení výkonu trestu odnětí svobody.¹⁰⁶

Působnost pověřených orgánů jako policejního orgánu je omezená pouze na první úsek přípravného řízení – prověřování. Nemají působnost konat po zahájení trestního stíhání. Pokud získají poznatky, které odůvodňují zahájení trestního stíhání konkrétního pachatele, pak musí věc spolu s informacemi podle § 162 odst. 1 tr. řádu předat policejnímu orgánu, který je příslušný konat vyšetřování, tedy ve valné většině případů útvarům Policie ČR.

Působnost pověřených orgánů Vězeňské služby není omezená jen na úkony přípravného řízení, ale předchází jí oprávnění činit úkony v rámci šetření, zda nebyl spáchán trestný čin, tedy předprocesní stádium před samotným zahájením trestního řízení.

Pověřené orgány Vězeňské služby jsou povinné o zahájení šetření informovat GIBS, tato povinnost je zakotvena v § 158 odst. 1 in fine tr. řádu. „*Důvodem informační povinnosti je možnost, že trestný čin nebyl spáchán pouze osobou ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detenci, ve vazební věznici, věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence, ale i příslušníkem Vězeňské služby samotné. K prověřování a vyšetřování takového trestného činu je příslušná právě GIBS.*“¹⁰⁷ Povinnost spolupráce s GIBS na odhalování trestné činnosti příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby je zakotvena také v § 2 odst. 1 písm. n) zákona o Vězeňské službě. Dá se tak říci, že informování GIBS je čistě z preventivních důvodů, aby mohla sama prošetřit, zda není z její strany potřeba zahájit trestní řízení, a případné důkazní prostředky nebyly ze strany Vězeňské služby účelově utajované. Pověřené orgány Vězeňské služby dnes již dnes nemají přiznanou

¹⁰⁶ Srov. PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 132 – 133. Obdobně ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 244.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 1940.

působnost k šetření a prověřování trestných činů spáchaných příslušníky Vězeňské služby a jejími občanskými zaměstnanci. Tato působnost přešla od r. 2012 na tehdy vzniklou GIBS. Povinnost informovat ředitele Vězeňské služby je i na straně GIBS, ta ovšem nastává až zahájením trestního stíhání vůči příslušníku nebo občanskému zaměstnanci Vězeňské služby.¹⁰⁸

Další informační povinnost pověřeným orgánům Vězeňské služby vyplývá z právní úpravy § 158 odst. 11 tr. řádu. Pověřené orgány Vězeňské služby jsou v této souvislosti povinné vyrozumět o předmětu šetření také útvar Policie ČR, který by byl jinak příslušný k řízení.

Platnou a účinnou právní úpravu lze hodnotit jako přínosnou, protože Vězeňská služba šetří a prověřuje spáchání trestné činnosti osobami na místech, kde je omezena osobní svoboda těchto osob. Jedná se o velmi specifickou oblast, kam je omezen taktéž přístup osob z vnějšího prostředí. Vězeňská služba v těchto místech ze své podstaty operuje, a proto zná mnohem lépe prostředí, osoby v něm se nacházející a disponuje pravomocemi k získání zejména prvotních poznatků o trestné činnosti, není proto potřeba, aby do míst s omezenou osobní svobodou v prvotní fázi trestního řízení vstupovaly útvary Policie ČR. Až v navazující fázi, pokud zde jsou skutečnosti, jež osvědčují spáchání trestného činu konkrétní osobou, se Vězeňská služba obrátí na útvary Policie ČR, které dále působí při vyšetřování. Protože úkoly Vězeňské služby primárně nevyplývají z trestního řádu, nemá dostatečně kvalifikovaný personál pro vedení procesně komplikovanějšího vyšetřování. Naopak, v případě, že nejsou dostatečně objasněny základní skutečnosti o spáchané trestné činnosti, není potřeba, aby do míst s omezenou osobní svobodou vstupovaly třetí osoby, ale postačí zkušenosti a pravomoci Vězeňské služby pro zajištění prvotních poznatků. To souvisí také s požadavkem na rychlost trestního řízení, protože pověřené orgány Vězeňské služby mají efektivnější možnost dostat se do kontaktu s osobami omezenými na osobní svobodě a v takovém prostředí zajistit důkazní prostředky, než útvary Policie ČR, které by administrativně potřebovaly mnohem více času, a vstup dalších osob do prostředí věznic by mohlo znamenat ohrožení účelu omezení osobní svobody.

¹⁰⁸ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2019. *Výroční zpráva za rok 2019*. Vězeňská služba České republiky, Praha, s. 51.

7 Celní správa České republiky

7.1 Právní základy

Základním právním předpisem upravujícím postavení, organizaci, působnost, úkoly, práva a povinnosti celní správy České republiky (dále také jako Celní správa) je zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o Celní správě). Celní správu prohlašuje v § 1 odst. 1 za zároveň ozbrojený bezpečnostní sbor a soustavu správních orgánů. Ozbrojenost je dále stanovena v ustanoveních § 45 a násl. zákona o Celní správě. Za bezpečnostní sbor je Celní správa považována i v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Stěžejním úkolem orgánů Celní správy je správa daní, poplatků a cel a kontrola přechodu zboží přes hranice.¹⁰⁹

Druhým významným právním předpisem je zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Tento blíže upravuje správu cel a celní řízení. Nelze opomenout ani rozsáhlou unijní legislativu (zejména Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87 ze dne 23. července 1987 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku), která má za úkol harmonizaci celní oblasti v členských státech Evropské unie. Snaha o společnou harmonizaci je jedním z prostředků pro naplňování hlavního cíle Evropské unie – volného pohybu zboží.

Celní správu tvoří a její působnost vykonávají celníci, kteří jsou ve služebním poměru podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a občanští zaměstnanci v pracovním poměru.¹¹⁰

7.2 Organizace Celní správy

Celní správa je ze zákona zřízena jako dvoustupňová soustava celních úřadů a Generálního ředitelství cel.

Generální ředitelství má dle § 2 odst. 1 zákona o Celní správě působnost na celém území ČR. V čele je generální ředitel, pouze celník, jmenovaný a odvolávaný ministrem financí. Generální ředitelství cel má věcnou působnost stanovenou v § 4 zákona o Celní správě a mezi ni patří zejména výkon působnosti nadřízeného správního orgánu vůči celním úřadům, převod cel, podílení se na legislativní činnosti celní problematiky a výkon dohledu. Generální ředitelství cel má postavení policejního orgánu.

¹⁰⁹ MATES, Pavel. Funkce veřejných sborů. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 467 - 471.

¹¹⁰ § 15 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Celní úřady jsou správní úřady s místně omezenou působností na území kraje, v němž sídlí (§ 6 odst. 2 zákona o Celní správě). Odlišnou místní působností disponuje pouze Celní úřad Praha Ruzyně, a to pro území svého celního prostoru (§ 6 odst. 3 zákona o Celní správě). V ČR je celkem 15 celních úřadů – 14 shodný s počtem a sídly vyšších územních samosprávných celků a Celní úřad Praha Ruzyně. Od celních úřadů je potřeba odlišovat jejich územní pracoviště, jež jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva financí č. 285/2012 Sb., o územních pracovištích celních úřadů, která se nenacházejí v jejich sídlech, ve znění pozdějších předpisů. V čele každého celního úřadu je ředitel, celník (§ 7 zákona o Celní správě). Věcná působnost je pro všechny celní úřady upravena v § 8 zákona o Celní správě, obecně se jedná o správu cel a daní. V ustanovení § 9 zákona o Celní správě je dále stanovena působnost vybraných celních úřadů v určitých oblastech, kde nejsou vázány svou místní působností pouze pro území kraje. Například se jedná Celní úřad pro hlavní město Prahu, který rozhoduje o povolení ručitele pro poskytnutí jistoty s použitím záručního dokladu.

7.3 Policejní orgány dle trestního řádu

7.3.1 Pověřené celní orgány jako policejní orgány

Celní správa obecně postavení policejního orgánu podle § 12 odst. 2 písm. d) tr. řádu nemá. Působnost je dána pouze pověřeným celním orgánům. Bližší určení, o jaký konkrétní orgán se jedná, trestní řád neobsahuje. Pověřeným celním orgánem je dle zákona o Celní správě Generální ředitelství cel - § 4 odst. 1 písm. d) tohoto zákona. Až do účinnosti zákona č. 243/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím celního zákona, ve znění pozdějších předpisů, do srpna 2016, se působnost pověřených celních orgánů dělila mezi Generální ředitelství cel a celní úřady. Generální ředitelství cel bylo pověřeným celním orgánem v případě, že se jednalo o věci celostátního nebo mezinárodního významu a celní úřady byly pověřenými celními orgány v ostatních případech.¹¹¹ V současné době je v rámci Generálního ředitelství cel zřízeno 10 odborů pátrání.

Při vymezení působnosti pověřených celních orgánů jako policejních orgánů je v trestním řádu přistoupeno k opačné konstrukci, než u ostatních policejních orgánů. Nejsou vyjmenovány osoby, o jejichž trestnou činnost se jedná, ale působnost je určena okruhem právních předpisů, k jejichž porušení došlo. Působnost pověřených celních orgánů je tak dána

¹¹¹ Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění zákona č. 344/2013 účinném ke dni 1. ledna 2014

bez ohledu na osobu, proti níž se trestní řízení vede, potažmo osobu pachatele. Pověřené celní orgány jsou oprávněné vést trestní řízení dle ustanovení § 12 odst. 2 písm. d) bod 1. tr. také proti příslušníkům bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, pokud spáchali trestnou činnost, k jejímuž šetření je dána působnost pověřených celních orgánů.¹¹² Jedná se o úpravu speciální k ostatním ustanovením § 12 odst. 2 tr. řádu.

Trestné činy, jichž se působnost pověřených celních orgánů týká, nejsou trestním řádem v současnosti výslovně vyjmenovány. Je stanoven pouze okruh právních předpisů, k jejichž porušení došlo. Jedná se o „*trestné činy spáchané porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, trestné činy spáchané porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropské unie, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice ČR, trestné činy spáchané porušením daňových předpisů upravujících daň z přidané hodnoty a trestné činy spáchané porušením daňových předpisů v případech, kdy jsou celní orgány správcem daně.*“¹¹³

Nikde není stanoven výčet právních předpisů, k nimž se trestní řád v definici působnosti pověřených celních orgánů uchyluje. Při výkladu o jaké právní předpisy se jedná, je potřeba vycházet z obsahu jednotlivých zákonů obsahujících právní úpravu celní a daňové oblasti a je nutno brát v potaz také legislativu Evropské unie. Pro příklad lze uvést, že se jedná u celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží o zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 355/2014 Sb., o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů, nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie a řadu dalších.¹¹⁴ Stejně tak i u právních předpisů upravujících pořízení a umístění zboží v členských státech Evropské unie neexistuje uzavřený výčet dotčených právních předpisů. Může se jednat o daňovou i celní oblast. Poslední dva okruhy působnosti pověřených celních orgánů se týkají daňových předpisů, a to upravujících daň z přidané hodnoty (zejména se jedná o zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů) a stanovujících celní orgány za správce daně. Celní orgány jsou správci spotřebních daní (daň z minerálních olejů, lihu, piva,

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 246.

¹¹³ § 12 odst. 2 písm. d) tr. řádu

¹¹⁴ Srov. PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 133-134. Obdobně ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 246-247. Nikde se nejedná o taxativní výčet.

vína a meziproductů, tabákových výrobků a ze surového tabáku)¹¹⁵, energetických daní (daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, pevných paliv a elektřiny)¹¹⁶ a v některých případech i daně z přidané hodnoty,¹¹⁷ u ní ovšem je nutné pamatovat, že jsou celní orgány pověřené vždy z důvodu § 12 odst. 2 písm. d) bod 2 tr. řádu. Pověřené celní orgány mají v současné době kompetenci k prověřování krácení daně z přidané hodnoty ve všech oblastech, nejsou omezené jen na situaci, kdy je Celní správa správcem daně.

Mezi konkrétní trestné činy, jichž se zejména týká působnost pověřených celních orgánů, bezesporu patří trestné činy hospodářské, jedná se o trestné činy daňové, poplatkové a devizové v dílu druhém, hlavě šesté trestního zákoníku, některé trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou v dílu třetím, hlavě šesté trestního zákoníku, trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu v díle čtvrtém, hlavě šesté trestního zákoníku, ale také některé trestné činy obecně nebezpečné v hlavě sedmé trestního zákoníku (trestný čin nedovoleného ozbrojování § 279 tr. zákoníku, trestný čin nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky § 281 tr. zákoníku, drogové trestné činy § 283 - § 287 tr. zákoníku) a některé trestné činy proti životnímu prostředí z hlavy osmé trestního zákoníku (trestný čin neoprávněného nakládání s odpady § 298 tr. zákoníku, trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami § 299 tr. zákoníku).¹¹⁸

Působnost pověřených celních orgánů jako policejních orgánů je analogií dána i v rámci dělené správy.¹¹⁹ K analogii je nutné přistoupit kvůli shodnému důvodu pro vedení trestního řízení pověřenými celními orgány, a to zejména pro jeho zrychlení a kontinuitu vymáhání peněžitého plnění.¹²⁰

Vzhledem k tomu, že pověřené celní orgány jsou odlišné od útvarů Policie ČR, jsou povinné o předmětu šetření vyrozumět jinak příslušný útvar Policie ČR (§ 158 odst. 11 tr. řádu).

¹¹⁵ § 1 odst. 4 písm. a) zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁶ Čl. LXXII § 1 odst. 2, čl. LXXIII § 1 odst. 2, čl. LXXIV § 1 odst. 2 zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁸ ŠRÁMKOVÁ, Dana a kol. *Celní správa ve funkčním pojetí*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství Masarykovy univerzity, 2012, s. 192-198.

¹¹⁹ Dělená správa je pojem finančního práva, který zahrnuje skutečnost, kdy je platební povinnost uložena správním úřadem, který ji případně dále nevymáhá, ale vymáhání přenechává jinému subjektu (celní správě) – blíže viz § 161 a násl. zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁰ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 134 - 135.

7.3.2 Rozsah působnosti

Pověřené celní orgány jsou pouze policejní orgány a jsou oprávněné vést předprocesní fázi šetření a prověřování. Nepatří mezi vyšetřovací orgány podle § 161 tr. řádu a nemají tedy působnost k vedení přípravného řízení po zahájení trestního stíhání.

Pověřené celní orgány jsou povinné v případě, že je potřeba zahájit trestní stíhání, věc předat příslušnému policejnímu orgánu v souladu s ustanovením § 162 odst. 1 tr. řádu. Působnost k vedení vyšetřování je dána útvarům Policie ČR, případně GIBS za podmínek § 161 odst. 3 tr. řádu, nebo státnímu zástupci při splnění ustanovení § 161 odst. 4 tr. řádu.

Pověřené celní orgány jsou oprávněné konat celé zkrácené přípravné řízení, s výjimkou trestné činnosti příslušníků bezpečnostních sborů a ozbrojených sil, kdy je k vedení zkráceného přípravného řízení podle § 179a odst. 1 písm. b) tr. řádu oprávněn státní zástupce. Pověřené celní orgány mohou zkrácené přípravné řízení ukončit předáním věci státnímu zástupci k sepsání návrhu na potrestání nebo k jinému ukončení věci (§ 179c tr. řádu). V případě, že by po zahájení trestního stíhání dále postupovaly pověřené celní orgány, důkazy takto získané by byly „procesně nepoužitelné.“¹²¹

7.3.3 Úvahy de lege ferenda

V posledních letech se pravidelně objevují úvahy o rozšíření kompetencí pověřených celních orgánů. V současné době je hlavním zastáncem změny koncepce pověřených celních orgánů Ministerstvo financí.¹²² Návrhy směřují jak ke stanovení působnosti pověřených celních orgánů ve fázi vyšetřování a možnosti vést trestní stíhání, tak k rozšíření věcné působnosti na rozsáhlejší skupinu trestných činů.

Požadavek na založení působnosti pověřených celních orgánů i na fázi vyšetřování lze odůvodnit zájmem na kontinuitě postupu policejních orgánů v přípravném řízení. Tomu není podle zastánců novelizace trestního řádu dosud učiněno za dost, protože při prověřování a prvotním sběru informací působí orgány Celní správy, ale poté, kdy vyvstane potřeba zahájit trestní stíhání, musí věc předat útvarům Policie ČR a dále již samostatně nepostupovat. Domnívám se, že k rozšíření kompetencí není v současné době objektivní důvod, a to pro existenci Daňové kobry, tedy společného týmu expertů z Národní centrály proti

¹²¹ JELÍNEK, Jiri a kol. *Trestní právo procesní...*, s. 226.

¹²² ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí pokračuje v naplňování dlouhodobé koncepce rozvoje Celní správy* [online]. mfcz.cz, 27. dubna 2018 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mfcz.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/ministerstvo-financi-pokracuje-v-naplnov-31753>>.

organizovanému zločinu SKPV, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel. Jejím hlavním úkolem je spolupráce složek na odhalování daňové kriminality, zejména daňových úniků.¹²³ Na fungování Daňové kobry lze vidět, že Celní správa kooperuje s Policií ČR i orgány finanční správy. Takové nastavení účinně pomáhá při objasňování tohoto druhu kriminality. Proto není potřeba od sebe více separovat jednotlivé policejní orgány, ale naopak by měla převažovat snaha o jejich vzájemnou provázanost, spolupráci a využívání znalostí a oprávnění jednotlivých složek spolu s propojením informačních systémů. Celní správa ze své podstaty nemá za hlavní úkol trestní stíhání pachatelů, naopak obecně kontroluje celní a daňovou oblast ve státě. Celní správa tedy musí odhalovat trestnou činnost, zajistit o ní prvotní poznatky a k tomu využít svých odborných znalostí.

Druhou část rozšíření kompetencí pověřených celních orgánů lze hodnotit jako do jisté míry přínosnou. Jedná se o rozšíření věcné působnosti na další trestné činy, které souvisí s daňovou a celní oblastí. Zejména se jedná o trestné činy legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 a § 217 tr. zákoníku, jako navazující trestnou činnost na kriminalitu primární, k jejímuž prověřování jsou pověřené celní orgány příslušné. V této situaci není důvod, proč odlišovat vedení trestního řízení při spáchání trestné činnosti navzájem související a mnohdy provázané, pokud výnosy pocházejí z trestné činnosti prověřované pověřenými celními orgány. Dále by mělo dojít k rozšíření působnosti pověřených celních orgánů jako policejních orgánů na větší oblast související s činností Celní správy. Zde je ovšem nutné posoudit u každé jednotlivé oblasti, jak významnou úlohu zde celní správa má. Pokud bychom brali v potaz její postavení například v diskutované oblasti daní z příjmů, ta zde není zdaleka na tak vysoké úrovni, jako u daně z přidané hodnoty, nebo dokonce spotřebních daní, kde je Celní správa vždy správcem daně.

Nutno říci, že v rámci uvažované změny působnosti pověřených celních orgánů by se nejednalo o zakotvení jejich výlučné působnosti. Ta by byla společná s útvary Policie ČR, kompetenční spory by se řešily předstížením, případně ad hoc v každém případě nebo rozhodnutím státního zástupce.¹²⁴

¹²³ FINANČNÍ SPRÁVA. *O daňové kobře* [online]. danovakobra.cz, 2014 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.danovakobra.cz/>>.

¹²⁴ ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí představilo dlouhodobou koncepci Celní správy* [online]. mfcz.cz, 23. srpna 2016 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mfcz.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ministerstvo-financi-predstavilo-dlouhod-25912>>.

8 Generální inspekce bezpečnostních sborů

8.1 Důvody vzniku

Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále také jako GIBS) vznikla ke dni 1. ledna 2012, s to účinností zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako zákon o GIBS). Odůvodnění jejího vzniku bylo popsáno v důvodové zprávě k zákonu o GIBS. Podle ní bylo potřeba zřídit GIBS jako nezávislý bezpečnostní sbor, který bude prověřovat a vyšetřovat trestné činy příslušníků, případně zaměstnanců, taxativně stanovených bezpečnostních sborů. Potřeba odděleného orgánu od ostatních bezpečnostních sborů byla odůvodněna tak, že *„trestná činnost příslušníků bezpečnostních sborů bývá typicky trestnou činností „profesionálů“, protože vzhledem ke své činnosti bývají příslušníci těchto sborů velmi dobře obeznámeni se způsoby a podmínkami páchaní protiprávních jednání, která odhalují či jinak potlačují, a se způsoby jejich šetření a stíhání.“*¹²⁵ Skutečnost, že před vznikem GIBS byly trestné činy příslušníků bezpečnostních sborů šetřené vnitřními orgány kontroly, znamenala důvodnou obavu, že trestný čin nebude prošetřen nezávisle a nestranně a nebudou zjištěny všechny rozhodné skutečnosti, protože se v konkrétních případech mohou objevit vazby osob, které spáchaly trestný čin a osob, které spáchání prověřují. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto o vytvoření nového nezávislého bezpečnostního sboru.

Před vznikem GIBS měla působnost ve fázi prověřování trestných činů policistů a zaměstnanců Policie ČR Inspekce policie, jako specializovaný útvar Ministerstva vnitra, která v případě potřeby zahájit trestní stíhání vůči policistovi věc předala státnímu zástupci, jež dále vedl vyšetřování, trestní stíhání zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce k Policií ČR zahajovaly přímo útvary Policie ČR. Trestné činy spáchané příslušníky Celní správy prověřovaly a vyšetřovaly útvary Policie ČR. Inspekce vězeňské služby prověřovala spáchání trestných činů příslušníky Vězeňské služby, vyšetřování bylo vedeno útvary Policie ČR.¹²⁶

¹²⁵ Důvodová zpráva k zákonu o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, vydána pod č. 341/2011 Sb., v částce 120/2011 Sb., ze dne 24. 11. 2011.

¹²⁶ Důvodová zpráva k zákonu o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, vydána pod č. 341/2011 Sb., v částce 120/2011 Sb., ze dne 24. 11. 2011.

Zároveň bylo rozhodnuto, že se působnost GIBS nebude vztahovat na příslušníky zpravodajských služeb, a to pro jejich specifické postavení a úkoly, do nichž nepřísluší zasahovat osobám z vnějšku.¹²⁷

8.2 Právní základy

Zákon o GIBS je stěžejním zákonem stanovujícím právní úpravu GIBS. Podle § 1 odst. 1 zákona o GIBS se jedná o ozbrojený bezpečnostní sbor.

V čele GIBS stojí její ředitel, jmenovaný a odvolávaný předsedou vlády, na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věcech bezpečnosti (§ 1 odst. 2 zákona o GIBS).

GIBS je tvořena příslušníky GIBS ve služebním poměru a občanskými zaměstnanci zařazenými k výkonu práce ke GIBS.

Hlavním úkolem GIBS, pro který byla zřízena, je šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů u příslušníků vybraných bezpečnostních sborů a některých civilních zaměstnanců, šetření a prověřování trestných činů spáchaných a příslušníky a občanskými zaměstnanci GIBS, významným úkolem je také možnost provádět zkoušku spolehlivosti směřující k prověření případného protiprávního jednání.

8.3 Organizace GIBS

Základními organizačními součástmi jsou oddělení řízené vedoucími, kteří jsou podřízeni řediteli nebo jeho příslušným náměstkům.

Působnost GIBS je celorepubliková, ale některá oddělení a jejich odloučená pracoviště jsou rozmístěna po ČR v krajských městech, těmto je svěřena teritoriální působnost na území kraje.

Speciálně je vytvořeno oddělení vykonávající odhalování, prověřování a dokumentaci trestných činů a zjišťování a vyšetřování pachatelů z řad příslušníků a zaměstnanců určených bezpečnostních sborů. Vedle tohoto oddělení funguje oddělení vnitřní kontroly, které je zřízeno samostatně a vedoucí je podřízen řediteli GIBS. To má postavení pověřeného orgánu podle § 12 odst. 2 písm. i) tr. řádu a koná odhalování a prověřování trestných činů spáchaných příslušníky GIBS a jejími občanskými zaměstnanci.

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, vydána pod č. 341/2011 Sb., v částce 120/2011 Sb., ze dne 24. 11. 2011.

8.4 Policejní orgány dle trestního řádu

8.4.1 GIBS jako policejní orgán

GIBS je bezpečnostní sbor, jež byl vytvořen primárně pro výkon působnosti policejního orgánu v trestním řízení. S účinností zákona o GIBS došlo v této souvislosti k novelizaci ustanovení trestního řádu týkajících se působnosti policejních orgánů.

Působnost GIBS jako policejního orgánu je stanovena v § 12 odst. 2 písm. b) tr. řádu. GIBS figuruje jako policejní orgán v řízení „o trestných činech příslušníků Policie ČR, příslušníků Vězeňské služby, celníků anebo zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce v Policii ČR, nebo o trestných činech zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě anebo v Celní správě, spáchaných v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů.“ Stejná právní úprava je stanovena také v ustanovení § 2 odst. 1, odst. 2 zákona o GIBS. V tomto případě jako policejní orgán vystupuje GIBS jako celek. Jak bylo řečeno v důvodové zprávě k zákonu o GIBS, není možné, aby GIBS zasahovala do činnosti všech ozbrojených sborů. Je potřeba nastavit jiný mechanismus kontroly u zpravodajských služeb a Vojenské policie, protože jejich činnost je natolik odlišná od ostatních bezpečnostních sborů, že nelze, aby do jejich organizace vstupovaly osoby z jiných orgánů.

Při působnosti GIBS jako policejního orgánu musíme odlišovat postavení příslušníků bezpečnostních sborů a občanských zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce do bezpečnostních sborů. K prověřování a vyšetřování trestných činů příslušníků Policie ČR, Vězeňské služby a Celní správy má GIBS působnost vždy, i když trestná činnost nebyla spáchána v souvislosti s výkonem pracovních úkolů (např. jednalo by se o řízení automobilu mimo pracovní dobu příslušníkem Policie ČR, došlo by k dopravní nehodě a zranění další osoby), jedná se o „působnost obecnou.“¹²⁸ Stejná konstrukce je dána i u civilních zaměstnanců zařazených k výkonu práce k Policii ČR. Odlišně je právní úprava nastavená pro trestnou činnost zaměstnanců zařazených k výkonu práce k Vězeňské službě nebo Celní správě, u nich je dána působnost GIBS pouze při spáchání trestného činu v souvislosti s plněním pracovních úkolů (např. účetní věznice zpronevěří peníze, se kterými činí v rámci zaměstnání určité peněžní operace). Důvod takové právní úpravy je v rozdílné míře podílu civilních zaměstnanců na činnosti bezpečnostního sboru. Největší kompetence mají občanští zaměstnanci Policie ČR, naopak nejmenší jsou u civilních zaměstnanců zařazených k výkonu pracovních úkolů v Celní správě. Poměrně velké pravomoci mají civilní zaměstnanci zařazení

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 243.

k výkonu pracovních úkolů k Vězeňské službě, zde lze ovšem vzhledem k výkonu práce v místech s omezenou osobní svobodou dobře rozpoznat, zda se jedná o trestnou činnost spáchanou v souvislosti se zaměstnáním, či nikoliv.¹²⁹

Pro založení působnosti GIBS je rozhodný okamžik spáchání trestného činu. Osoba, proti níž se řízení vede, v okamžiku spáchání musí být příslušníkem, nebo zaměstnancem Policie ČR, Vězeňské služby nebo Celní správy. Je nerozhodné, zda později služební, nebo zaměstnanecký poměr skončil, i kdyby se tak stalo před zahájením nebo v průběhu trestního řízení.¹³⁰

8.4.2 Rozsah působnosti

Působnost GIBS se vztahuje k oběma fázím přípravného řízení. Oprávnění vést vyšetřování má ke stejnému okruhu bezpečnostních sborů jako prověřování, tedy GIBS vede vyšetřování trestných činů příslušníků Policie ČR, Vězeňské služby, Celní správy a zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce v Policii ČR, nebo zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě nebo v Celní správě, pokud byla trestná činnost spáchaná v souvislosti s výkonem pracovních úkolů. GIBS je dále oprávněná vést vyšetřování i proti spoluobviněným, kteří nejsou příslušníci a zaměstnanci vyjmenovaných bezpečnostních sborů, pokud jsou splněny podmínky pro společné řízení. GIBS má při vedení vyšetřování stejné postavení jako útvary Policie ČR a postupuje podle shodných ustanovení trestního řádu. To lze usuzovat z dikce trestního řádu, kde je stanovený „přiměřený“ postup podle ustanovení upravujících postup policejního orgánu jen pro vyšetřujícího státního zástupce.¹³¹ To je z důvodu, že GIBS, na rozdíl státního zástupce, patří mezi policejní orgány dle § 12 odst. 2 tr. řádu.

GIBS může vedení trestního řízení převzít až v jeho průběhu, na to pamatuje § 158 odst. 12 tr. řádu. Podle tohoto ustanovení je policejní orgán, který zjistí, že je nepřislušný k vedení trestního řízení, povinen věc neprodleně předat GIBS, pokud ona má působnost k vedení trestního řízení.

K právní úpravě se vyjádřil také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 13. 7. 2013, sp. zn. 3 Tz 28/2013. V rozsudku judikoval, že GIBS je příslušná k vedení celého přípravného

¹²⁹ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 132., Obdobně ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I.....*, s. 244.

¹³⁰ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 130.

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2100.

řízení vůči zaměstnankyni ČR zařazené k výkonu práce v Policii, a to i přesto, že se trestná činnost netýkala výkonu pracovních úkonů (jednalo se o trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 tr. zákoníku a trestný čin pohlavního zneužívání podle § 187 tr. zákoníku). Rozhodná je doba spáchání trestného činu. GIBS je také příslušná k vedení vyšetřování vůči spoluobviněným za splnění podmínek společného řízení.

Ústavní soud se ve své nálezu ze dne 23. října 2008 sp. zn. III ÚS 487/2007 vyjádřil, že zahájení trestního stíhání věcně nepřislušným orgánem znamená porušení zásady řádného zákonného procesu vyplývajícího z čl. 8 odst. 2 LZPS a základní zásady trestního řízení „*nullum processus criminalis sine lege*“ (nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon). Porušení ústavního práva bylo způsobeno zahájením trestního stíhání policejním orgánem, ačkoliv k tomu byl oprávněn pouze státní zástupce. Nález lze aplikovat i dnes, a to s přihlédnutím k působnosti GIBS k vedení celého přípravného řízení vůči příslušníkům Policie ČR.

Dozor nad zachováním zákonnosti přípravného řízení vykonává státní zástupce krajského státního zastupitelství, i v případě, že by byl jinak příslušný státní zástupce okresního státního zastupitelství (§ 10 odst. 1 jednacního řádu SZ).

8.4.3 Pověřené orgány GIBS jako policejní orgány

Od působnosti GIBS jako takové musíme odlišit působnost pověřených orgánů GIBS (oddělení vnitřní kontroly). Tyto jsou zakotvené jako policejními orgány v § 12 odst. 2 písm. i) tr. řádu k „*řízení o trestných činech příslušníků GIBS nebo o trestných činech zaměstnanců ČR, zařazených k výkonu práce v GIBS.*“ Nerozlišujeme, zda se jedná o spáchání trestného činu v souvislosti s plněním pracovních úkolů, či nikoli.

Na rozdíl od GIBS mají pověřené orgány GIBS působnost pouze pro fázi prověřování, protože nepatří mezi vyšetřovací orgány. Nastavená právní úprava je stejná jako u příslušníků Vojenské policie a zpravodajských služeb. Pokud při prověřování vyvstane potřeba zahájit trestní stíhání příslušníka GIBS nebo občanského zaměstnance GIBS, pak je potřeba věc předat státnímu zástupci, který je oprávněn k vedení vyšetřování.

Dozor ve fázi prověřování vykonává v souladu s ustanovením § 13 jednacního řádu SZ, státní zástupce krajského státního zastupitelství, jako státní zástupce, který by byl jinak příslušný konat vyšetřování a zkrácené přípravné řízení. V případě, že skutečnosti odůvodňující vést vyšetřování státním zástupcem vyjdou najevo až v průběhu prověřování, tak dosavadní dozorový státní zástupce věc neprodleně předá nově příslušnému dozorovému

státnímu zástupci. Již nepřislušný státní zástupce může činit úkony, jež nesnesou odkladu (§ 13 ve spojení s § 12 odst. 3 jednacího řádu SZ).

8.4.4 Vyšetřování konané státním zástupcem

K vyšetřování trestných činů, k jejichž prověřování jsou příslušné pověřené orgány GIBS, má působnost státní zástupce krajského státního zastupitelství. Místní příslušnost je stanovena obdobně jako pro soudy konající řízení v prvním stupni (§ 12 odst. 1 jednacího řádu SZ). Stejně tak je dána působnost státního zástupce krajského státního zastupitelství pro vedení zkráceného přípravného řízení o trestných činech těchto osob. K vedení prověřování státní zástupce příslušný nikdy není. Pokud jsou splněny podmínky pro společné řízení, pak státní zástupce vede vyšetřování i proti ostatním spoluobviněným.

Výkon dozoru je svěřen státnímu zástupci vrchního státního zastupitelství, jako státnímu zástupci nejbližší vyššího státního zastupitelství (§ 175 odst. 2 tr. řádu). Státní zástupce vrchního státního zastupitelství má oprávnění zastupovat obžalobu také před odlišným soudem, než u kterého běžně působí. Ovšem také může věc pro řízení před soudem předat jinak příslušnému státnímu zástupci.¹³² Podle ustanovení čl. 79 pokynu obecné povahy NSZ se vykonává dozor jen v omezeném rozsahu, pokud je konáno zkrácené přípravné řízení a vyšetřující státní zástupce je povinen k podání a zastupování návrhu na potrestání u jakéhokoli soudu, u něž jej podal, případně může věc předat jinak příslušnému státnímu zástupci (§ 10 odst. 2 in fine jednacího řádu SZ).

Postup vedení přípravného řízení a výkonu dozoru je podrobně stanoven v části páté pokynu obecné povahy NSZ. Podle těchto ustanovení vyšetřující státní zástupce sám rozhodne, zda je potřeba zahájit trestní stíhání. Pokud zjistí důvody pro jeho zahájení, pak vydá usnesení o zahájení trestního stíhání, které se doručuje do 48 hodin také vyšetřujícímu státnímu zástupci (čl. 94 odst. 1 pokynu obecné povahy NSZ). Vyšetřující státní zástupce postupuje „přiměřeně“ podle ustanovení o policejních orgánech, tedy „*ne zcela shodně, ale s určitými odchylkami*.“¹³³ Důležité je, že nepotřebuje, na rozdíl od policejních orgánů, souhlas dozorujícího státního zástupce k provedení úkonů.

Je nutné odlišit vztah obligatorně vyšetřujícího a dozorujícího státního zástupce. Na to pamatuje § 175 odst. 2 tr. řádu, podle něhož činí rozhodnutí v přípravném řízení (§ 171 - § 173, § 307, § 309 tr. řádu) primárně vyšetřující státní zástupce, ale právo si může vyhradit

¹³² § 10 odst. 2, odst. 3 jednacího řádu SZ

¹³³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2102.

státní zástupce dozorující. Dozorující státní zástupce si toto oprávnění může vyhradit pouze dopředu a výslovně, pokud se tak nestane, nemůže v rámci dozoru rozhodnutí rušit bez případné stížnosti podané oprávněnou osobou.¹³⁴

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II...*, s. 2110 – 2111, s. 2256. Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 4 Tz 12/2008.

9 Vojská policie

9.1 Právní základy

Vojská policie je upravená zákonem č. 300/2013 Sb., o Vojské policii a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako zákon o Vojské policii). V ustanovení § 1 zákona o Vojské policii je stanoveno její poslání, „*plní úkoly policejní obrany Ministerstva obrany, ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit ministerstvo.*“ Vojská policie se od ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů výrazně odlišuje svou nesamostatností, protože je součástí Ministerstva obrany a ne samostatnou právnickou osobou.¹³⁵ Je ovšem oddělená od Armády ČR.

Řízení Vojské policie je stanoveno v § 6 zákona o Vojské policii. V jejím čele je náčelník Vojské policie, jmenovaný a odvolávaný ministrem obrany po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny pro obranu. Organizační struktura je také vytvořená ministrem obrany po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny.

Vojská policie je tvořená vojenskými policisty, vojáky z povolání nebo vojáky v aktivní záloze (§ 5 zákona o Vojské policii). Služební poměr je upraven zákonem o vojácích z povolání.

Úkoly Vojské policie jsou stanoveny § 4 zákona o Vojské policii a týkají se výkonu působnosti pověřených orgánů Vojské policie jako policejních orgánů, jedná se o úkoly policejní ochrany. Vojská policie je povinna odhalovat trestné činy a jejich pachatele, šetřit přestupky, dohlížet na dodržování kázně vojáky a ve vojenských objektech zajistit ochranu vojenského materiálu, vojenských objektů a dalších věcí v majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany a spolupracovat s ozbrojenými silami ČR.

9.2 Organizace Vojské policie

Organizačně nejvýše stojí Hlavní velitelství Vojské policie Praha. Pod ním jsou s územně vymezenou působností Velitelství ochranné služby Vojské policie Praha,¹³⁶ Velitelství Vojské policie Olomouc a Velitelství Vojské policie Tábor.¹³⁷

¹³⁵ MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory...*, s. 25.

¹³⁶ Vykonává působnost vůči majetku státu nacházejícímu se zemí hlavního města Prahy. Ochranu a doprovod osob a vojenských přeprav vykonává na území celého státu. Srov. DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojská policie*. 4. přepracované vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 43.

Dále se Vojenská policie člení podle odbornosti na odborné služby – kriminální službu a dopravní, pořádkovou a ochrannou službu, a na služby, jimž odpovídají shodné služby v Armádě ČR – pyrotechnickou službu a kynologickou službu.¹³⁸

Působnost Vojenské policie je celostátní a může působit i na území jiných států, při plnění úkolů policejní ochrany ozbrojených sil (§ 2 zákona o Vojenské policii).

Osobní působnost je v § 3 zákona o Vojenské policii omezená pouze na vojáky v činné službě (nikoli na aktivní zálohy), na osoby nacházející se v chráněných objektech a na osoby podezřelé ze spáchání protiprávní činnosti vůči vojákům nebo s nimi, ve vojenských objektech, místech, kde plní své úkoly nebo vojenská cvičení nebo osoby podezřelé ze spáchání trestných činů proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany.

9.3 Policejní orgány dle trestního řádu

9.3.1 Pověřené orgány Vojenské policie jako policejní orgány

Vojenská policie jako celek nemá působnost policejních orgánů, tato je přiznána pouze jejím pověřeným orgánům, které fungují v rámci Hlavního velitelství Vojenské policie, podle odbornosti se jedná o Kriminální službu, její I. a II. odbor kriminální služby s odděleními kriminální služby s územně vymezenou působností, těm mohou být podřízeny skupiny a pracoviště kriminální služby¹³⁹

Působnost pověřených orgánů Vojenské policie je v § 12 odst. 2 písm. e) tr. řádu vymezená vůči specifickým pachatelům trestné činnosti nebo předmětu útoku tak, že působí jako policejní orgány „v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany.“ Jedná se o tři kategorie trestné činnosti. U trestných činů příslušníků ozbrojených sil bez ohledu, na to kde byly spáchány a zda souvisely s výkonem služby. V obou dalších kategoriích je nerozhodné, kdo je pachatelem,

¹³⁷ DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie*. 4. přepracované vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019, s. 39-51.

¹³⁸ Tamtéž, s. 52.

¹³⁹ DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie.....*, s. 40, 53.

postačí, že trestná činnost směřovala proti příslušníkům ozbrojených sil a stala se ve vojenských objektech, nebo směřovala proti vyjmenovaným objektům a majetku.

Související pojmy vymezující působnost pověřených orgánů Vojenské policie vycházejí ze zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o ozbrojených silách ČR). Podle § 3 odst. 2 zákona o ozbrojených silách ČR ozbrojené síly zahrnují Armádu ČR, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Ozbrojené síly tvoří pouze vojáci v činné službě, nikoliv aktivní zálohy a občanští zaměstnanci.¹⁴⁰ Vojenské objekty slouží Ministerstvu obrany, Armádě ČR a Hradní stráž k výcviku, ubytování vojáků v činné službě, k uskladnění a opravám vojenského materiálu nebo k zabezpečení úkolů (§ 2 odst. 1 zákona o ozbrojených silách ČR). Vojenský materiál zahrnuje vojenská výstroj a výzbroj, technika (včetně vozidel ozbrojených sil) a určená technická zařízení, vše je určeno k plnění a zabezpečení úkolů ozbrojených sil (§ 2 odst. 6 zákona o ozbrojených silách ČR).

9.3.2 Rozsah působnosti

V ustanoveních § 41 - § 43 zákona o Vojenské policii je dána povinnost Vojenské policie fungovat v předprocesní fázi trestního řízení a zajišťovat poznatky o trestné činnosti.

Pověřené orgány Vojenské policie působí po celé přípravné řízení. Jsou od poloviny r. 2016 i vyšetřovací orgány pro stejný rozsah trestné činnosti, pachatelů a předmětů útoku. Jako vyšetřovací orgán jsou oprávněny dle § 161 odst. 7 tr. řádu. Právní úprava je takto nastavená pro speciální vztahy uvnitř Ministerstva obrany a jeho složek, o nichž je Vojenská policie lépe informovaná než jiné policejní orgány a státní zástupce.¹⁴¹ Zároveň by touto právní úpravou mělo dojít ke zrychlení celého trestního řízení.

Vojenská policie je oprávněná vykonávat úkoly policejní ochrany ozbrojených sil i v zahraničí, proto tam také působí jako policejní orgán v trestním řízení o výše uvedené trestné činnosti, zejména se jedná o trestné činy spáchané příslušníky ozbrojených sil.

Až do účinnosti zákona č. 150/2016 kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, měly pověřené útvary

¹⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I...*, s. 249.

¹⁴¹ STRÍŽ, Igor. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 1240.

Vojenské policie možnost vyšetřovat pouze trestné činy příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí. To se touto novelou změnilo a nastavil se stejný rozsah působnosti pro prověřování i vyšetřování. Stalo se tak z důvodu zrychlení a zefektivnění trestního řízení, protože Vojenská policie disponuje mnohem lepší znalostí prostředí obrany, než útvary Policie ČR.¹⁴²

Dozor státního zástupce ve věcech, v nichž konají přípravné řízení pověřené orgány Vojenské policie, vykonává státní zástupce obecně příslušného státního zastupitelství, v oblasti dozoru není stanovena žádná zvláštní úprava.¹⁴³

Od vedení vyšetřování trestných činů příslušníků ozbrojených sil je třeba odlišit vyšetřování trestných činů příslušníků Vojenské policie. K tomu je oprávněn státní zástupce krajského státního zastupitelství (§ 161 odst. 4 tr. řádu ve spojení s § 10 odst. 2 jednacím řádu SZ). Prověřování trestné činnosti příslušníků Vojenské policie vede Oddělení inspekce a vnitřní kontroly Hlavního velitelství Vojenské policie.

¹⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, vydaná pod č. 150/2016 Sb., v částce 58/2016 Sb., ze dne 17. 5. 2016

¹⁴³ MATOCHA, Jakub. *Působnost orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení u trestných činů spáchaných „bezpečnostními“ subjekty* [online]. pravni prostor.cz, 16. října 2018 2016 [cit. 22. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/trestni-pravo/pusobnost-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni-v-pripravnem-rizeni-u-trestnych-cinu-spachanych-bezpecnostnimi-subjekty>>.

10 Zpravodajské služby

10.1 Postavení zpravodajských služeb

Zpravodajské služby jsou definovány jako „*zvláštní orgány státu, jejichž základním cílem, snahou a posláním je chránit stát a společnost tím, že ústavním činitelům a orgánům státní správy opatřují včasné, objektivní a kvalitní zpravodajské informace.*“¹⁴⁴ Jedná se tedy o orgány, které musí opatřovat informace důležité pro bezpečnost a obranu státu. Děje se tak specifickým způsobem práce a odráží se v jejich synonymním pojmenování – tajné služby. Zpravodajské služby jsou podřízené vládě a jejich existence naplňuje suverenitu státu.¹⁴⁵ Mohou být úkolované vládou a prezidentem republiky.

Zpravodajské služby patří mezi ozbrojené bezpečnostní sbory, je u nich ale nutné počítat s odchylkami, které jsou způsobené specifikem jejich činnosti, která je koncipována jako utajovaná. Utajovanost se projevuje v utajení metod a prostředcích činnosti, utajení osob vykonávajících úkoly zpravodajských služeb a utajení podrobností o získaných informacích.¹⁴⁶ Hlavním úkolem je zjišťování relevantních informací. Zpravodajské služby mají menší pravomoci v oblasti použití donucovacích prostředků nebo nemohou vynucovat splnění povinností¹⁴⁷ a tím vymáhat získání požadovaných informací. Jediným okamžikem, kdy zpravodajské služby jednájí represivnějším způsobem, je výkon působnosti policejních orgánů vůči svým příslušníkům.¹⁴⁸

Rozlišujeme zpravodajské služby vnitřní a vnější. Vnitřní (kontrarozvědné) působí uvnitř státu, o jehož zpravodajské služby se jedná, chrání informace před cizími státy a získávají informace zejména vnitrostátního původu týkající se ochrany vlastního státu. V ČR se jedná o Bezpečnostní informační službu (dále také jako BIS). Vnější (rozvědné) služby získávají informace způsobilé ohrozit bezpečnost státu pocházející z cizích zemí a chrání informace vlastního státu v zahraničí. V ČR k nim řadíme Úřad pro zahraniční styky a informace (dále také jako ÚZSI).¹⁴⁹

Druhé dělení zpravodajských služeb je na civilní a vojenské. Vojenské získávají informace schopné ohrozit obranu země a vojenskou oblast. V ČR se jedná o Vojenské

¹⁴⁴ BALABÁN, Miloš a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2. změněné, doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2010, s. 232.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 233.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 235.

¹⁴⁷ POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2012, s. 15-16.

¹⁴⁸ MATES, Pavel. Funkce veřejných sborů. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 467 - 471.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 25 – 26.

zpravodajství (dále také jako VZ¹⁵⁰). Civilní služby mají na starost informace, které nejsou vojenského charakteru, a to ekonomické, politické apod. V ČR k nim patří BIS a ÚZSI.¹⁵¹

Základní právní úprava je v zákoně č.123/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o zpravodajských službách), který stanovuje základní postavení, organizaci a působnost zpravodajských služeb a podrobněji se věnuje ÚZSI. BIS je dále upravená zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o BIS), VZ je upraveno zákonem č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů (dále jako zákon o VZ).

Organizační struktura zpravodajských služeb podléhá utajení podle přílohy č. 18 bod 7. nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění pozdějších předpisů. Je stanovena formou statutů, které podléhají schválení vládou (§ 6 zákona o zpravodajských službách).

V čele každé zpravodajské služby je ředitel. Ředitel BIS je jmenován vládou, po projednání v bezpečnostním výboru Poslanecké sněmovny. Ředitel ÚZSI je jmenován ministrem vnitra po souhlasu vlády. Ředitel VZ je jmenován ministrem obrany, po projednání v bezpečnostním výboru Poslanecké sněmovny a po souhlasu vlády (§ 4 zákona o zpravodajských službách).

Zpravodajské služby jsou tvořené příslušníky ve služebním poměru a občanskými zaměstnanci ČR zařazenými k výkonu práce ke zpravodajské službě. Na příslušníky se vztahuje zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (srov. § 1 odst. 1), to neplatí o příslušnících VZ, na něž se vztahuje zákon o vojácích z povolání. Příslušníky VZ mohou být pouze vojáci, a to jak vojáci z povolání, tak v záloze.

10.2 Policejní orgány dle trestního řádu

10.2.1 Pověřené orgány zpravodajských služeb jako policejní orgány

Jednotlivé zpravodajské služby jako celek nemají působnost policejních úkonů dle trestního řádu, to je umožněno pouze jejich pověřeným orgánům. Činnost pověřených orgánů zpravodajských služeb je vystavěna na principu vnitřní kontroly. Do jejich struktur nevstupuje

¹⁵⁰ VZ je vojenská zpravodajská služba s vnitřní i vnější působností, to je zřejmé z jí svěřených úkolů v § 5 odst. 3 zákona o zpravodajských službách. – Srov. POKORNÝ, Ladislav. In POKORNÝ, Ladislav, CHROBÁK, Jiří, FLIEGEL Martin. *Zákon o zpravodajských službách České republiky. Zákon o Bezpečnostní informační službě. Zákon o Vojenském zpravodajství. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 13.

¹⁵¹ Tamtéž

žádný další bezpečnostní sbor, který by prověřoval trestnou činnost příslušníků zpravodajských služeb. Vzhledem k charakteru práce a úkolů, které byly tajným službám svěřeny, jsou vytvořené kontrolní orgány, které působí uvnitř.

Pověřené orgány nejsou blíže specifikované v trestním řádu, ani v zákonech týkajících se zpravodajských služeb, jsou upravené ve statutech týkajících se organizační struktury. Pověřeným orgánem BIS je Odbor inspekce BIS. Postavení pověřeného orgánu v rámci ÚZSI má Odbor inspekce ÚZSI. Pověřeným orgánem VZ je Odbor kontroly a vnitřní bezpečnosti.¹⁵²

Pověřené orgány mají stanovenou působnost policejních orgánů v § 12 odst. 2 písm. f), g), h) tr. řádu tak, že se jedná vždy o působnost v rámci každé zpravodajské služby a jejich příslušníků. Pověřené orgány BIS působí v řízení o trestných činech příslušníků BIS, pověřené orgány ÚZSI v řízení o trestných činech příslušníků ÚZSI a pověřené orgány VZ v řízení o trestných činech příslušníků VZ. Působnost není stanovená na trestnou činnost civilních zaměstnanců.

Lze zde vidět snahu zákonodárce zbytečně nezasahovat do činnosti zpravodajských služeb, pokud není dostatečně odůvodněná potřeba vedení trestního stíhání.

10.2.2 Rozsah působnosti

Zásada minimalizace zásahu zvenčí je prolomena v případě potřeby zahájit trestní stíhání, k čemuž je oprávněn pouze státní zástupce. Následně obligatorně koná celé vyšetřování (§ 161 odst. 4 tr. řádu). Vyšetřování vede státní zástupce krajského státního zastupitelství, a to v souladu s § 10 odst. 2 jednacího řádu SZ. Státní zástupce stejného stupně předtím vykonával dozor v rámci prověřování.

Dozor během vyšetřování koná státní zástupce vrchního státního zastupitelství (§ 175 odst. 2 tr. řádu). Také k vedení zkráceného přípravného řízení je oprávněn v souladu s § 179a odst. 3 tr. řádu státní zástupce krajského státního zastupitelství. V dalších otázkách platí shodně uvedené k vyšetřování trestných činů příslušníků GIBS, podrobně popsáno v kapitole 8.

¹⁵² PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl...*, s. 137.

11 Závěr

Na začátku jsem uvedla, a nadále s tím souhlasím, že právní úprava policejních orgánů je v trestním řádu komplikovaná. Zahrnuje devět odlišných bezpečnostních sborů nebo jejich součástí, které si mezi sebe dělí oprávnění během trestního procesu.

V rámci výčtu jejich pravomocí a stanovení působnosti si nevystačíme s tímto vymezením. Je potřeba od policejních orgánů odlišit vyšetřovací orgány, které zahrnují pouze tři z policejních orgánů a navíc státního zástupce, který se tak dostává do odlišného postavení, než je pro něj v přípravném řízení typické. V tomto případě se vyskytne nezvyklý vztah dvou státních zástupců různých stupňů - vyšetřujícího a dozorujícího.

S vyšetřovacími orgány souvisí potřeba vymezení jednotlivých fází přípravného řízení, v nichž mají policejní orgány odlišné pravomocí. Ty, které nedisponují působností pro vedení trestního stíhání, musí věc předat vyšetřovacím orgánům, aby bylo všem zákonným podmínkám řízení učiněno zadost.

Nevystačíme si s výčtem policejních orgánů, kterým doplníme zákonnou působnost. Musíme přesně určit, která jeho konkrétní složka nebo útvar bude nadána oprávněními v trestním řízení postupovat. Tato problematika není řešená v trestním řádu a často ani v ostatních zákonných předpisech. Je nutné pracovat s interními akty, které stanovují organizaci bezpečnostních sborů. Tato otázka se ukázala jako významná zejména v situaci, kdy působnost pro trestní řízení nemá bezpečnostní sbor jako celek, ale pouze jeho pověřené orgány.

Na vymezení postavení policejních orgánů navazuje vztah se státním zastupitelstvím. Policejní orgány jsou sice procesně samostatné, ale jejich činnost je závislá na požadavcích dozorujícího státního zástupce, proto je potřeba správně vymežit stupeň soustavy státního zastupitelství, který je k výkonu dozoru příslušný.

Vzhledem k současnému nastavení právní úpravy nemůžeme rozlišovat policejní orgány pouze podle osob, jejichž trestnou činnost šetří. Jsou zde situace, v nichž je dána působnost policejních orgánů bez ohledu na osobu pachatele (pověřené celní orgány), vzhledem k charakteru trestné činnosti, nebo k předmětu útoku (pověřené orgány Vojenské policie).

Jako významné se ukázalo členění osob, jež se podílejí na výkonu činnosti bezpečnostních sborů, na příslušníky a občanské zaměstnance ČR zařazené k výkonu práce v bezpečnostních sborech. Stejně tak je třeba odlišovat jednotlivé bezpečnostní sbory

navzájem, protože je pro ně odlišně nastavená právní úprava pro šetření trestné činnosti příslušníků.

V neposlední řadě nelze opomenout vymezení pravomocí jednotlivých policejních orgánů, které jsou nejsilnější v přípravném řízení, v jehož rámci je potřeba odlišovat fáze. V řízení před soudem a ve vykonávacím řízení již policejní orgány nepostupují z vlastní iniciativy, ale úkoly jsou vázané na žádost ze strany soudu, případně státního zástupce.

V současné době se diskutuje rozšíření působnosti Celní správy. Tato otázka si žádá zhodnocení fungování účinné právní úpravy, zejména s ohledem na činnost Daňové kobry. Je potřeba zvážit vhodnost zásahu do nastavené mezioborové spolupráce. Inspirací z nedávné doby může být rozšíření působnosti pověřených orgánů Vojenské policie na celé přípravné řízení. Pozitivem je kontinuita, rychlost postupu v rámci přípravného řízení a znalost prostředí a specifik zde páchané trestné činnosti. Je ale potřeba také posoudit, zda Celní správa disponuje odbornými znalostmi, jichž je třeba pro vedení vyšetřování. Ty jsou vlastní útvarům Policie ČR, naopak Celní správa byla vytvořena primárně pro úkoly v oblasti cla a daní. Bezpochyby úvaha správným směrem je rozšíření věcné působnosti na širší okruh trestné činnosti v celní a daňové problematice, a to vzhledem k jejich provázanosti a schopnosti Celní správy poměrně specifickou trestnou činností odhalovat.

Stále lze říci, že absentuje dostatečná literatura k této oblasti. Téma je zpracováno pouze po částech a nikoli vyčerpávajícím způsobem v publikacích, které se věnují trestnímu právu jako takovému, nebo bezpečnostním sborům z hlediska správního práva. Proto se tato diplomová práce, snažila nahradit existenci monografie, která by na jednom místě shrnula postavení a význam policejních orgánů a odlišnosti jednotlivých bezpečnostních sborů, které jsou pod legislativní zkratku „policejní orgány“ zahrnuté trestním řádem.

12 Seznam použitých zdrojů

12.1 Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě české republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 243/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím celního

zákona, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 214/2002 Sb., o vývozu některých kulturních statků z celního území Evropských společenství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 355/2014 Sb., o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů

Nářízení Evropského parlamentu a Rady č. 952/2013, kterým se stanoví celní kodex Unie

Nářízení Rady (EHS) č. 2658/87 ze dne 23. července 1987 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Nářízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva financí č. 285/2012 Sb., o územních pracovištích celních úřadů, která se nenacházejí v jejich sídlech, ve znění pozdějších předpisů

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů

Nářízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 22/2018, kterým se vydává organizační řád Generálního ředitelství vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Pokyn policejního prezidenta č. 103/2013 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkonů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení, publikovaný ve Sbírce interních aktů řízení PP ČR, částka 113, ročník 2013

Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 14. října 2009 o organizaci Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

12.2 Komentáře

DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav (ed). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1až 179h)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 1383 s.

HRUDKA, Josef, David ZÁMEK a kol. *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1. 1. 2012*. 1. vydání. Praha: Police history, 2012. 233 s.

JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016. 1273 s.

KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích, zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 606 s.

KOUDELKA, Zdeněk, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2010. 400 s.

MATES, Pavel a kol. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2009. 338 s.

POKORNÝ, Ladislav. In POKORNÝ, Ladislav, CHROBÁK, Jiří, FLIEGEL Martin. *Zákon o zpravodajských službách České republiky. Zákon o Bezpečnostní informační službě. Zákon o Vojenském zpravodajství. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 173 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1898 s.

ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1899 – 3730.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 488 s.

12.3 Monografie

BALABÁN, Miloš a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. 2. změněné, doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2010. 483 s.

BĚLINA, Miroslav, PICHRT, Jan a kol. *Pracovní právo*. 7. doplněné a podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 512 s.

DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie*. 4. přepracované vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2019. 157 s.

FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 928 s.

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. 864 s.
- MATES, Pavel, ŠKODA, Jindřich, VAVERA, František. *Veřejné sbory*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011. 384 s.
- POKORNÝ, Ladislav. *Zpravodajské služby*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2012. 150 s.
- RŮŽIČKA, Miroslav. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 745 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. aktualizované a upravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 500 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo: zvláštní část (vybrané kapitoly)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 496 s.
- ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUČHTA, Josef a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1056 s.
- ŠRÁMKOVÁ, Dana a kol. *Celní správa ve funkčním pojetí*. 1. vydání. Brno: Nakladatelství Masarykovy univerzity, 2012. 282 s.

12.4 Odborné články

- FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2017, roč. 13, č. 7-8, s. 159 – 166.
- KOZÁK, Vítězslav. Dohled v soustavě státního zastupitelství. *Trestní právo*, 2017, roč. 21, č. 1, s. 2 – 8.
- MATES, Pavel. Funkce veřejných sborů. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 467 - 471.
- RŮŽIČKA, Miroslav. K otázce procesní samostatnosti policejního orgánu. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 2, 35 – 43.
- VANTUCH Pavel. K žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2., č. 6., s. 167 - 171.
- ZEMAN, Pavel. K některým otázkám postupu státního zástupce v trestním řízení. *Státní zastupitelství*, 2019, roč. 17, č. 4, s. 9-14.

12.5 Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 23. října 2008, sp. zn. III. ÚS 487/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 1995, sp. zn. IV. ÚS 4/1995
Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. III ÚS 3328/2016
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. 4 Tz 12/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2013, sp. zn. 3 Tz 28/2013

12.6 Internetové zdroje

FINANČNÍ SPRÁVA. *O daňové kobře* [online]. danovakobra.cz, 2014 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.danovakobra.cz/>>.

MATOCHA, Jakub. *Působnost orgánů činných v trestním řízení v přípravném řízení u trestných činů spáchaných „bezpečnostními“ subjekty* [online]. pravni prostor.cz, 16. října 2018 2016 [cit. 22. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/trestni-pravo/pusobnost-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni-v-pripravnem-rizeni-u-trestnych-cinu-spachanych-bezpecnostnimi-subjekty>>.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Útvary s působností na celém území ČR* [online]. policie.cz, [cit. 25. listopadu 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/utvary-s-pusobnosti-na-celem-uzemi-cr-312510.aspx>>.

Prošetřování celníky? Vnitro a finance se stále neshodly na rozšíření pravomocí. [online]. ceska-justice.cz, 27. srpna 2019 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.ceska-justice.cz/2019/08/prosetrovani-celniky-vnitro-finance-se-stale-neshodly-rozsireni-pravomoci/>>.

ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí představilo dlouhodobou koncepci Celní správy* [online]. mfcr.cz, 23. srpna 2016 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ministerstvo-financi-predstavilo-dlouhod-25912>>.

ŽUROVEC, Michal. *Ministerstvo financí pokračuje v naplňování dlouhodobé koncepce rozvoje Celní správy* [online]. mfcr.cz, 27. dubna 2018 [cit. 14. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/ministerstvo-financi-pokracuje-v-naplnov-31753>>.

12.7 Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1961 Sb.,

trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, vydána pod č. 265/2001 Sb., v částce 102/2001 Sb., ze dne 31. 7. 2001

Důvodová zpráva k zákonu o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, vydána pod č. 341/2011 Sb., v částce 120/2011 Sb., ze dne 24. 11. 2011

Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, vydaná pod č. 150/2016 Sb., v částce 58/2016 Sb., ze dne 17. 5. 2016

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Policie České republiky*. 2. vydání. Praha: Publisher Policejní prezidium České republiky, 2017. 151 s.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, 2019. *Výroční zpráva za rok 2019*. Vězeňská služba České republiky, Praha. 57 s.

13 Shrnutí

Diplomová práce se zaměřuje na popis pravomoci a působnosti policejních orgánů v průběhu trestního řízení. Práce popisuje pravomoci policejních orgánů s důrazem na přípravné řízení, ve kterém je postavení policejních orgánů nejsilnější. Zabývá se také spoluprací se státním zástupcem.

Hlavní část práce je rozdělená do kapitol týkajících se policejních orgánů a popisuje jejich působnost v trestním řízení. Podrobně se zabývá každým policejním orgánem a určuje jeho věcnou příslušnost. Využívá interní akty jednotlivých bezpečnostních sborů. Rozlišuje fáze přípravného řízení a popisuje rozdíl mezi policejními a vyšetřovacími orgány, včetně působnosti vyšetřujícího státního zástupce.

Přínos textu je komplexní popis všech policejních orgánů s rozlišením jejich působnosti. Tato oblast trestního práva procesního není v odborné české literatuře dosud dostatečně vymezená.

14 Abstract

The master's degree thesis focuses on a description of competence and field of action of police departments during criminal proceedings. The thesis describes competences of police departments with accent on pre-trial proceedings, when the police departments have the strongest position. It also deals with cooperation with the public prosecutor.

The main part of the thesis is divided into chapters concerning individual police departments and the thesis describes their field of action in criminal proceedings. In details the thesis deals with each police department and determines his subject-matter jurisdiction. It uses internal acts of particular security corps. It distinguishes phase of pre-trial proceedings and it describes differences between police and investigative departments, including field of action of an investigating public prosecutor.

The benefit of this text is a comprehensive description of all police departments with a distinction of their field of action. In professional Czech literature this area of criminal procedural law is not sufficiently defined yet.

15 Klíčová slova

policejní orgán – trestní řízení – přípravné řízení – pravomoc – působnost – Policie ČR – Generální inspekce bezpečnostních sborů – Vězeňská služba – Celní správa – Vojenská policie – zpravodajské služby – státní zástupce

16 Keywords

police departments – criminal proceedings – pre-trial proceedings - competence – field of action - Police of the Czech Republic - The General Inspection of Security Corps - Prison Service – customs office - Military Police – intelligence agencies – public prosecutor